

Savjeti mladih kao oblik političkog sudjelovanja: slučaj Hrvatske

Dabo, Ante

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:733714>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-01**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Ante Dabo

SAVJETI MLADIH KAO OBLIK POLITIČKOG SUDJELOVANJA:
SLUČAJ HRVATSKE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

SAVJETI MLADIH KAO OBLIK POLITIČKOG SUDJELOVANJA:
SLUČAJ HRVATSKE

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Berto Šalaj

Student: Ante Dabo

Zagreb,
kolovoz, 2024.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Savjeti mladih kao oblik političkog sudjelovanja: slučaj Hrvatske“, koji sam predao na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Bertu Šalaju, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Ante Dabo

Sadržaj rada:

1. Uvod	1
2. Teorijski okvir	3
2.1. Povijesni razvoj teorije političkog sudjelovanja	3
2.2. Političko sudjelovanje i građanski angažman	5
2.3. Konceptualizacija političkog sudjelovanja	6
3. Političko sudjelovanje mladih	9
3.1. Određenje skupine mladih	9
3.2. Mladi i oblici političkog sudjelovanja	10
3.3. Europski forum mladih.....	12
3.4. Mreža mladih Hrvatske	13
3.5. Uspostava zakonskog okvira u Republici Hrvatskoj.....	15
3.6. Savjeti mladih kao oblik političkog sudjelovanja	15
3.7. Prepreke u djelovanju savjeta mladih.....	16
4. Metodologija	18
4.1. Istraživačko pitanje	18
4.2. Odabir metodologije.....	18
4.3. Analiza zakonskog okvira.....	18
4.4. Provođenje intervjua.....	18
5. Rezultati istraživanja	20
5.1. Analiza zakonskog okvira.....	20
5.1.1. Djelokrug rada savjeta mladih.....	23
5.1.2. Izbor članova	23
5.1.3. Uloga jedinica lokalne i područne samouprave.....	24
5.1.4. Savjet mladih Republike Hrvatske	24
5.2. Nalazi intervjua	24
5.2.1. Osnivanje i djelovanje savjeta mladih	25
5.2.2. Izmjene i dopune Zakona o savjetima mladih.....	27
5.2.3. Savjet mladih RH	27
5.2.4. Pitanje izbora i reprezentativnosti	29
5.2.5. Uloga JLP(R)S	30
5.2.6. Iskustvo sudjelovanja.....	31
5.2.7. Izazovi i preporuke	31
6. Rasprava	33
6.1. Pozitivne prakse	33

6.2. Negativne prakse.....	33
6.3. Interpretacija rezultata.....	33
7. Zaključak.....	35
Popis literature	37
Sažetak.....	40
Ključne riječi	40

1. Uvod

Aktivno sudjelovanje mladih nužno je kako bi se njihov glas čuo u političkim procesima. Na taj način osigurava se njihova uključenost u donošenje odluka, čime dobivaju stvaran utjecaj na kreiranje politika. Uključenost doprinosi osjećaju važnosti i angažiranosti među mladima, istovremeno jačajući demokratske procese. Savjeti mladih služe kao specifična platforma koja im omogućava formalno iznošenje svojih mišljenja i aktivno sudjelovanje u oblikovanju politika koje direktno utječu na njihovu budućnost.

Poseban interes privlači slučaj Republike Hrvatske gdje savjeti mladih također predstavljaju važan mehanizam za ostvarivanje navedenih potencijala mladih. Međutim, pitanje je koliko su ovi savjeti zaista efikasni i u kojoj mjeri ostvaruju svoje mogućnosti u praksi. Unatoč postojanju raznih aktera koji prate njihov rad, primjetan je manjak znanstvenih radova koji bi pružili jasniji uvid u njihovu funkcionalnost i stvarni utjecaj. Ova praznina u literaturi ne samo da otežava razumijevanje uloge savjeta mladih, već ograničava i mogućnosti za unapređenje politika usmjerenih prema mladima. U tom kontekstu, ključno je uputiti na zakonski okvir kojim se regulira osnivanje i rad savjeta mladih, a temelji se na Zakonu o savjetima mladih koji je donesen 2014. godine i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih donesenom 2023. godine. Stoga je središnje pitanje ovog rada: „U kojoj mjeri se zakonski predviđeno sudjelovanje mladih ispunjava u okviru savjeta mladih u Republici Hrvatskoj?“.

Ovaj rad nastoji adresirati navedenu problematiku kroz teorijsku i empirijsku analizu. Teorijska analiza pružit će pregled relevantne literature i objašnjenje ključnih pojmova, omogućavajući razumijevanje savjeta mladih kao važnog oblika političkog sudjelovanja. Time će se stvoriti osnova za empirijski dio rada, koji uključuje analizu zakonskog okvira i dubinske intervju s ključnim akterima na tri razine: institucionalnoj razini, razini udruge i razini direktnog sudjelovanja mladih. Ovakav metodološki pristup omogućava sveobuhvatan uvid u stvarno stanje savjeta mladih, pružajući odgovore na ključna istraživačka pitanja.

Strukturu rada čini nekoliko ključnih cjelina. Nakon uvodnog dijela, teorijski okvir razmatra povijesni razvoj teorije političkog sudjelovanja ukazujući na različite tipologije i glavne izazove unutar teorije političkog sudjelovanja. Slijedi dio u čijem je središtu političko sudjelovanje mladih u kojem se definira skupina mladih s naglaskom na njihove posebnosti, te se upućuje na

glavne organizacije mladih u Europi i Republici Hrvatskoj i uspostavu zakonskog okvira u Republici Hrvatskoj. Poseban naglasak stavlja se na savjete mladih kao oblik političkog sudjelovanja, ukazuje se na važnost istog, te se sugerira na određene prepreke i izazove specifične ovom vidu sudjelovanja.

Slijedi poglavlje u kojem se predstavlja metodologija istraživanja što označava uvod u empirijski dio rada, a na iznesenu metodologiju nadovezuje se poglavlje s rezultatima istraživanja. U tom dijelu donosi se već spomenuta analiza zakonskog okvira i tematski grupirani nalazi intervjua. Na temelju tih nalaza, rad se u sljedećem poglavlju usmjerava na analizu u kojoj se razmatra uspješnost rada savjeta mladih detektiranjem pozitivnih i negativnih praksi, te se iznosi interpretacija rezultata. Završni dio rada posvećen je sažimanju glavnih nalaza i formuliranju preporuka za moguća poboljšanja u provođenju zakonskog okvira.

Analizom djelovanja savjeta mladih cilj je pružiti korisne uvide u to kako se zakonski okvir provodi u praksi, koje su glavne poteškoće i kako se njegova provedba može unaprijediti. Stoga se očekuje da će rezultati istraživanja ukazati na konkretne nedostatke i izazove u primjeni zakona, čime će se doprinijeti boljem razumijevanju političkog sudjelovanja mladih i istaknuti važnost njihovog aktivnog uključivanja u političke procese. Ovo istraživanje ima važnost ne samo na akademskoj razini, već i u praktičnom smislu, jer može poslužiti kao osnova za daljnja istraživanja i optimizaciju politika usmjerenih prema mladima u Republici Hrvatskoj.

Kroz istraživanje želimo osvijetliti važnost i potencijal mladih kao pokretača promjena u društvu te ukazati na trenutno stanje i izazove prilikom formalnog sudjelovanja u Republici Hrvatskoj.

2. Teorijski okvir

Definiranje političkog sudjelovanja i njegova obuhvata predmet je brojnih znanstvenih radova i interpretacija. Prije svega, važno je uzeti u obzir kontekst u kojem su djelovali pojedini autori, budući da su društveno-političke okolnosti uvelike oblikovale njihova shvaćanja i pristupe. S obzirom na to, jasno je da se pojam političkog sudjelovanja znatno proširio u proteklim desetljećima, reflektirajući šire društvene i političke promjene. Stoga je neophodno pružiti pregled relevantne literature kako bi se dobio uvid u evoluciju teorije političkog sudjelovanja i različitih tipologija, prateći njihov razvoj od druge polovice 20. stoljeća do danas.

2.1. Povijesni razvoj teorije političkog sudjelovanja

U svojoj analizi evolucije političkog sudjelovanja, Jan W. Van Deth ukazuje na značajan razvoj istraživanja ovog područja tijekom druge polovice 20. stoljeća, oslanjajući se na analize ključnih studija. Započinje s ranim studijama političkog sudjelovanja u 1940-im i 1950-im, koje su prvenstveno bile usredotočene na glasovanje i izborne aktivnosti kao temeljne oblike političkog sudjelovanja. Dominiralo je mišljenje da se političko sudjelovanje građana ostvaruje primarno glasovanjem. Međutim, tijekom kasnih 1960-ih i ranih 1970-ih, dolazi do proširenja koncepta političkog sudjelovanja. U tom kontekstu, Van Deth sugerira na važnost studije *Participation in America: Political democracy and social equality* iz 1972. godine, a čiji su autori Sidney Verba i Norman H. Nie (Van Deth, 2001: 4-6).

Određujući obuhvat političkog sudjelovanja, Verba i Nie navode da se ono „odnosi na one aktivnosti privatnih građana koje su više ili manje izravno usmjerene na utjecaj na izbor vladajućeg osoblja i/ili aktivnosti koje oni poduzimaju“ (Verba i Nie, 1987: 2). Značaj njihove studije odražava se u usmjerenosti na širi spektar participativnih aktivnosti. Glasovanje više nije jedini način političkog sudjelovanja te se iznose i drugi oblici sudjelovanja kojima građani mogu utjecati na političke procese. Verba i Nie identificiraju četiri osnovna oblika sudjelovanja: glasovanje, aktivnosti u kampanji, kontaktiranje javnih dužnosnika i sudjelovanje u kolektivnim akcijama usmjerenim na oblikovanje politika. Razlikovanje tih oblika ključno je za razumijevanje različitih motiva i posljedica političkog angažmana. Za razliku od glasovanja, koje je kolektivni čin, sudjelovanje u kampanji nudi veću kontrolu nad izbornim ishodom. Nadalje, kontakt s dužnosnicima omogućuje personaliziraniji i potencijalno utjecajnijem angažmanom, dok sudjelovanje u kolektivnim akcijama omogućuje grupama vršenje pritiska na vladu. Iako autori u svoju tipologiju nisu uvrstili elemente izvan sustava, odnosno tradicionalnih

oblika sudjelovanja, njihov rad značajno je doprinio promišljanju o proširenju teorije političkog sudjelovanja (Verba i Nie, 1987: 44-55).

Kada se govori o spomenutom širenju, prvenstveno se misli na protestne oblike političkog sudjelovanja koji podrazumijevaju aktivnosti poput štrajkova, demonstracija, peticija, bojkota i drugih oblika prosvjednih akcija. Brojni su politolozi kasnije takve oblike sudjelovanja detektirali kao temeljne alate građana za utjecaj na vlast (Ekman i Amnå, 2012: 286-290; Vujčić, 2000: 119). Pojava ovih oblika može se smatrati temeljem za stvaranje ključnog razlikovanja unutar teorije političkog sudjelovanja, a Van Deth ističe da su takvi „oblici sudjelovanja označeni kao 'nekonvencionalni' oblici sudjelovanja jer nisu bili u skladu s društvenim normama ranih 1970-ih“ (Van Deth, 2001: 6). Time je u teoriji političkog sudjelovanja stvorena jasna razlika između tradicionalnih i protestnih oblika, odnosno konvencionalnih i nekonvencionalnih oblika političkog sudjelovanja.

Vladimir Vujčić u svojem radu ukazuje na važnost istraživanja M. Kasaea i S. Barnesa iz 1979. godine, koji su u svojim analizama političkog sudjelovanja poseban naglasak stavili na protestno ponašanje kao novi oblik političkog sudjelovanja u zapadnim društvima. Njihova istraživanja pokazala su porast potencijala za nekonvencionalno političko djelovanje. Također, u kontekstu ovog rada važno je istaknuti da su se Kase i Barnes u svojem istraživanju značajno bavili političkim sudjelovanjem mladih. To se prvenstveno odnosi na izražavanje preferencija mladih prema protestnim oblicima sudjelovanja. Nadalje, u svojim analizama otvorili su pitanja koja se odnose na izazove i rizike povezane s novim oblicima političkog sudjelovanja (Vujčić, 2000: 117).

U skladu s tim, Marcin Kaim sugerira na različitu prirodu nekonvencionalnih oblika sudjelovanja prilikom utjecaja na vlast navodeći da „Te aktivnosti nisu strukturno ugrađene u politički sustav i mogu biti nezakonite“ (Linssen i suradnici prema Kaim, 2021: 54). Širenje teorijske rasprave na prosvjedne oblike sudjelovanja, otvorilo je neka nova pitanja, prvenstveno u vidu izazova koji proizlaze od tih akcija, ali i pitanje njihove zakonitosti. Unatoč tome, dolazi do jasne teorijske legitimacije nekonvencionalnih oblika političkog sudjelovanja. Ipak, pregled literature (npr. Ekman i Amnå, 2012; Norris, 2002; Van Deth, 2014) otkriva neslaganja u definiranju tih oblika, koja se razlikuju ovisno o teorijskom pristupu ili konceptualnom okviru.

Joakim Ekman i Erik Amnå u svom radu pišu da protestni oblici sudjelovanja, poput peticija, prosvjeda ili štrajkova, više nisu nekonvencionalni. U suvremenom kontekstu, oni se smatraju

izvanparlamentarnim oblicima političkog sudjelovanja s naglaskom na razliku između legalnih i ilegalnih oblika izvanparlamentarnog aktivizma. Ovaj oblik sudjelovanja autori suprotstavljaju formalnom političkom sudjelovanju, kao što su glasovanje ili članstvo u stranci, što bez obzira na drugačiju terminologiju upućuje na već poznatu podjelu. Ekman i Amnå u svojoj tipologiji oba oblika određuju kao „manifestni“ oblik političkog sudjelovanja, koji uključuje sve radnje usmjerene na izravno utjecanje na donošenje vladinih odluka i političkih ishoda. Osim manifestnog sudjelovanja, autori su u svojoj tipologiji predstavili i „latentne“ oblike sudjelovanja, usmjerene na građanski angažman. Iako se navode kao „manje izravni“ oblik sudjelovanja, riječ je ustvari o konceptu građanskog angažmana kojim su autori željeli ukazati na važnost širenja, ali i konceptualizacije političkog sudjelovanja, pružajući sveobuhvatan okvir koji obuhvaća složenost participativnog ponašanja (Ekman i Amnå, 2012: 287-291).

2.2. Političko sudjelovanje i građanski angažman

Nasuprot manifestnom političkom sudjelovanju, koje uključuje tradicionalne i protestne oblike, latentno sudjelovanje, odnosno građanski angažman obuhvaća širi spektar aktivnosti koje pridonose javnom dobru bez nužnog pokušaja utjecaja na političke odluke. Ekman i Amnå navode da se radi o djelovanju koje se ne može nedvosmisleno odrediti kao političko sudjelovanje. Primjeri uključuju volontiranje, sudjelovanje u društvenim organizacijama i angažman u lokalnim udrugama. Građanski angažman često se bavi društvenim pitanjima i poboljšava dobrobit zajednice, pridonoseći neizravno demokratskom procesu poticanjem živog civilnog društva (Ekman i Amnå, 2012: 285-290). Koncept građanskog angažmana postao je predmet brojnih rasprava i konceptualizacija u političkoj znanosti. Ben Berger kritički istupa prema generalnom konceptu građanskog angažmana tvrdeći da je preširok i time nejasan, što rezultira onim što Giovanni Sartori naziva "konceptualnim rastezanjem". Prema Bergeru, termin je proširen kako bi obuhvatio gotovo sve aktivnosti koje građani poduzimaju, bilo individualno bilo kolektivno. Smatra da se time razvodnjava njegovo značenje i smanjuje korisnost u političkoj znanosti i teoriji (Berger, 2009: 335-338).

Upravo pitanje razlikovanja političkog sudjelovanja i građanskog angažmana dodatno ukazuje na složenost određenja političkog sudjelovanja, pri čemu su u prvom planu različite razine i vrste uključenosti građana u javni i politički život. Kao rezultat toga, Van Deth u svojoj studiji iz 2014. godine polazi od pitanja kako danas prepoznati određeni oblik političkog sudjelovanja u praksi. Van Deth navodi da se političko sudjelovanje može jednostavno odrediti kao „aktivnosti građana koje utječu na politiku“ (Van Deth, 2014: 351). Međutim, višeslojna priroda

političkog sudjelovanja upućuje na potrebu za okvirima koji bi točno obuhvatili različite oblike uključenosti građana u demokratske procese. Van Deth navodi da bez revidiranog konceptualnog okvira politička znanost riskira pogrešno tumačenje ili previđanje značajnih načina političkog izražavanja i angažmana. Model političkog sudjelovanja Jana Van Detha nudi sveobuhvatan i uključiv pristup kategorizaciji različitih oblika participativnih aktivnosti. Za operativno definiranje političkog sudjelovanja, autor koristi sustavan skup pravila odlučivanja osmišljenih za identificiranje aktivnosti kao političkog sudjelovanja s jasnoćom i dosljednošću (Van Deth, 2014: 349-353).

2.3. Konceptualizacija političkog sudjelovanja

Kategorizirajući aktivnosti prema dimenzijama konvencionalnih naspram nekonvencionalnih i individualnih naspram kolektivnih radnji, Van Deth stvara strukturiran, ali prilagodljiv okvir koji se bavi evoluirajućom prirodom političkog angažmana u suvremenim demokracijama. Autor kategorizira političko sudjelovanje u četiri glavne vrste, od kojih svaka pokriva različite dimenzije političkog angažmana. Van Deth svoj pristup započinje s minimalističkom perspektivom fokusirajući se na dobrovoljne aktivnosti građana unutar domene vlade, politike ili države. Ova temeljna definicija obuhvaća tradicionalne oblike sudjelovanja. Ukazujući na njena ograničenja, Van Deth naglašava potrebu za širim razumijevanjem političkog sudjelovanja. On proširuje ovu definiciju kako bi u svoju tipologiju uključio aktivnosti koje se odvijaju izvan početne domene, ali pod uvjetom da su te radnje izričito usmjerene na političke aktere ili imaju za cilj utjecati na javne politike. Dakle, radi se o prve dvije vrste političkog sudjelovanja: minimalističko političko sudjelovanje (*Political Participation-I*) koje podrazumijeva tradicionalne oblike angažmana unutar političke sfere i ciljano političko sudjelovanje (*Political Participation-II*) koje se odnosi na aktivnosti usmjerene na političku sferu, ali koje nisu unutar nje, a koje podrazumijeva nekonvencionalne oblike sudjelovanja (Van Deth, 2014: 350-360).

Van Deth kao sljedeći oblik sudjelovanja izdvaja ciljano političko sudjelovanje usmjereno na rješavanje kolektivnih ili zajedničkih problema (*Political Participation-III*). Radi se o novoj kategoriji u odnosu na prethodnu jer dolazi do razlikovanja u načinu djelovanja i ciljevima. Uključuje aktivnosti kao što su volontiranje, organizacija akcija za čišćenje i slično. Nadalje, autor uvodi motivacijsku dimenziju kako bi dodatno pročistio koncept, razlikujući aktivnosti temeljene na političkim namjerama sudionika. Na primjer, kupnja određene marke kave može se klasificirati kao političko sudjelovanje ako je namjera kupca protestirati protiv uvoznih propisa. Dakle, ovdje se radi o četvrtom obliku sudjelovanja, motivacijskom sudjelovanju

(*Political Participation-IV*) koje se odnosi na nepolitičke aktivnosti koje se koriste za izražavanje političkih ciljeva, kao što je, primjerice, politički konzumerizam. Ova sveobuhvatna i prilagodljiva operativna definicija omogućuje istraživačima sustavno proučavanje različitih i evoluirajućih oblika političkog angažmana u suvremenim demokracijama. (Van Deth, 2014: 350-360).

Bengü Hosch-Dayican, komentirajući koncept Van Detha, ukazuje na potrebu za većom pažnjom prema motivacijskim kriterijima, posebno u kontekstu *online* sudjelovanja. Ona ističe da *online* aktivnostima često nedostaje jasna instrumentalna priroda te stoga zahtijevaju drugačiji pristup prilikom definiranja političkog sudjelovanja. Hosch-Dayican sugerira na poteškoće u primjeni Van Dethove operativne definicije na online političke aktivnosti zbog njihovog simboličkog i ekspresivnog karaktera (Hosch-Dayican, 2014: 342-345).

U odgovoru, Van Deth tvrdi da njegova konceptualna mapa nudi sustavan pristup razumijevanju političkog sudjelovanja te ističe fleksibilnost i prilagodljivost svoje konceptualne karte kako bi uključila *online* političke aktivnosti. Priznaje složenost razlikovanja *online* i *offline* sudjelovanja, ali naglašava da je ključna razlika u svojstvima samih aktivnosti, a ne u mediju kroz koji se provode. Van Deth potvrđuje važnost motivacijskih kriterija, smatrajući da je razumijevanje političkih ciljeva i namjera sudionika ključno za razlikovanje političkih od nepolitičkih aktivnosti (Van Deth, 2014: 347-348).

Pippa Norris je u svojoj knjizi iz 2002. godine također ponudila kategorizaciju političkog sudjelovanja, a poseban naglasak stavila je upravo na važnost digitalnog angažmana i društvenih medija. Ukazuje na značajan pomak prema nekonvencionalnim oblicima političkog djelovanja, koji sve više zamjenjuju tradicionalne oblike sudjelovanja. Ovaj trend posebno je izražen među mladima, koji koriste društvene medije i digitalne platforme za politički angažman. Navodi kako internet i društveni mediji omogućuju decentralizirane i neformalne oblike političkog angažmana, koji su privlačniji mlađim generacijama, reflektirajući šire društvene i kulturne promjene (Norris, 2002: 198-219). James Sloam i Matt Henn u svojoj knjizi, također upućuju na trend prema personaliziranim i decentraliziranim oblicima političkog sudjelovanja koji odražava dublje društvene promjene, uključujući pad povjerenja u političke institucije i rast sklonosti prema angažmanu koji je usklađen s osobnim vrijednostima i identitetom. Ove promjene dodatno naglašavaju transformaciju političkog prostora u kojem su mladi ključni akteri koji redefiniiraju granice i metode političkog djelovanja u suvremenom društvu (Sloam i Henn, 2017: 24-26).

Ovim poglavljem uspostavljen je temelj za razumijevanje širine i raznolikosti unutar teorije političkog sudjelovanja, s posebnim naglaskom na specifičnosti vezane za političko sudjelovanje u suvremenim društvima. To je važno za razumijevanje pozicije mladih čime se daje neophodan okvir za dublju analizu posebnosti političkog sudjelovanja mladih.

3. Političko sudjelovanje mladih

Ovo poglavlje usredotočuje se na političko sudjelovanje mladih, analizirajući kako se njihove aktivnosti uklapaju u postojeće teorijske okvire. Unatoč prethodno razmatranim specifičnostima kod sudjelovanja ove populacije, naglasak će biti stavljen na važnost njihova uključivanja kroz različite oblike sudjelovanja. Posebna pozornost posvetit će se savjetima mladih kao specifičnom obliku političkog sudjelovanja, uz pregled ključnih organizacija mladih u Europi i Republici Hrvatskoj. Prije toga, potrebno je objasniti tko su mladi u političkom smislu.

3.1. Određenje skupine mladih

Vlasta Ilišin upućuje na problematiku neujednačenosti dobnog određenja skupine mladih, što podrazumijeva nepostojanje jedinstvene definicije mladih. Ističe kako su brojne teorije razvijene tijekom druge polovice 20. stoljeća definirale mlade kao „one pojedince koji su pri kraju školovanja, koji su osposobljeni za izlazak na tržište rada ili su prvi puta zaposleni te koji još nisu zasnovali obitelj, a u dobi su između 15 i 24 godine“ (Schizzerotto/Gasperoni prema Ilišin, 2003: 38). Određenje mladih kao skupine između 15 i 24 godine života koristi se od pedesetih godina dvadesetog stoljeća te je i danas na snazi u brojnim zemljama i međunarodnim institucijama. Ujedinjeni narodi također koriste ovo dobnog određenje skupine mladih, što Ilišin razumije s obzirom na činjenicu da većina svjetskog stanovništva dolazi iz nedovoljno razvijenih i nerazvijenih zemalja, gdje se okolnosti odrastanja i društvenog integriranja nisu značajno promijenile. Nadalje, u obzir treba uzeti i statističke svrhe koje se koriste u njihovim izvještajima i programima (Ilišin, 2003: 38-39).

S druge strane, Ilišin ukazuje na trendove u suvremenim zapadnoeuropskim zemljama, gdje politike prema mladima uključuju mlade do tridesete godine života. Kao razlog za to navodi se sve dulje trajanje školovanja, čime se odgađa ulazak mladih u svijet rada i zasnivanje vlastitih obitelji. Time se „produljuje razdoblje u kojem je mladima priznata biološka, ali ne i socijalna zrelost za preuzimanje svih društvenih uloga odraslih“ (Ilišin, 2003: 38). Važno je osvijestiti da različite organizacije i zemlje mogu koristiti različite dobne raspone za definiranje skupine mladih, ovisno o specifičnim potrebama i kontekstu. S obzirom na to da je ovaj rad usmjeren na sudjelovanje mladih u Republici Hrvatskoj, u središtu interesa je određenje mladih u europskom kontekstu, odnosno definiranje skupine mladih u Hrvatskoj (Kovačić i Vrbat, 2014: 58; Ilišin, 2003: 40).

Prema Nacionalnom programu za mlade 2023-2025, mladi u Republici Hrvatskoj definiraju se kao osobe „od navršenih 15 do 30 godina života. Oni su heterogena, no iznimno značajna skupina društva“ (SDUDM, 2023: 10). Upravo je usvajanje prvog Nacionalnog programa (djelovanja) za mlade 2003. godine označilo važan trenutak u razvoju politika za mlade u Hrvatskoj. Definiranjem ključnih ciljeva i prioriteta stvoren je okvir za uspostavu javne politike prema mladima (Ilišin, 2003: 52-53). Kako bi se pravovremeno odgovorilo na nove društvene i ekonomske zahtjeve, Nacionalni program za mlade redovito se ažurira.

3.2. Mladi i oblici političkog sudjelovanja

Društveni interes za mlade kao politički fenomen proizlazi iz njihove ključne uloge u razvoju demokratskog društva. Njihova društvena integracija i političko djelovanje neophodni su za trenutni i budući napredak demokracije (Ilišin, 2003: 45). Uključivanje u političke i demokratske aktivnosti omogućuje mladim ljudima da razviju dublje razumijevanje svojih građanskih prava i odgovornosti, potičući osjećaj odgovornosti. Tako mladi stječu vještine i znanja koja su ključna za njihovo aktivno sudjelovanje u političkom i društvenom životu. Učinkovito političko sudjelovanje mladima daje mogućnost aktivnog utjecaja na odluke, komuniciranje vlastitih potreba, kao i razvijanje vještina. Time se podiže njihova građanska svijest i motivira samo djelovanje (Checkoway i Richards-Schuster, 2003: 22-24; Flanagan i Levine, 2010: 160-161).

Julia Weiss (2020) u svojem istraživanju ispituje kako se političko sudjelovanje mladih razlikuje od političkog sudjelovanja odraslih te ističe da nema potrebe za zasebnu definiciju političkog sudjelovanja mladih, već se ono može smatrati podskupom općeg političkog sudjelovanja, ali s jedinstvenim karakteristikama. Autorica kao glavne karakteristike političkog sudjelovanja mladih zapaža veći angažman u prosvjedima, društvenim pokretima i sličnim aktivnostima, odnosno nekonvencionalnim oblicima sudjelovanja. Nadalje, važno je izdvojiti da je političko sudjelovanje mladih pod utjecajem životnog ciklusa i generacijskih učinaka, pri čemu su mladi ljudi često manje uključeni u tradicionalne oblike političkog sudjelovanja (Weiss, 2020).

Učinci životnog ciklusa opisuju prirodni razvoj promjena kako ljudi stare, poput stjecanja stabilnih poslova, stalnih prebivališta i jačih društvenih veza, što kolektivno povećava njihovu sklonost političkom angažmanu. Na primjer, mlađim pojedincima često nedostaju resursi i stabilnost koji dolaze s godinama, poput posjedovanja doma ili braka, što su čimbenici u pozitivnoj korelaciji s većim političkim sudjelovanjem. Nadalje, generacijski učinci ukazuju na

različite karakteristike i iskustva određenih dobnih skupina koje utječu na njihovo političko ponašanje. Suvremena bi mladež mogla biti manje politički aktivna od prethodnih generacija, vjerojatno zbog dužih prijelaza u odraslu dob i evoluirajućih društvenih normi. Ove generacijske razlike impliciraju da mladi ljudi danas možda neće postići iste razine političkog angažmana kao starije odrasle osobe, održavajući niže stope sudjelovanja (Quintelier, 2007: 165-166).

Ilišin je zaključila kako dobne granice unutar populacije mladih nisu tolike da ih se promatralo kao različite društvene skupine „populacija u dobi između 25 i 29 godina po svom je ukupnom društvenom statusu sličnija populaciji mlađoj od 25 godine, nego starijoj od 30 godina (Ilišin, 2003: 40). No kada se radi o načinu sudjelovanja među mladima, Magdalena Kitanova u svom radu ukazuje na određene razlike i sklonosti među različitim dobnim skupinama mladih. Koristeći podatke istraživanja "Eurobarometar 375" ispituje kako demokratska zrelost utječe na sudjelovanje mladih u politici. Jedan od primarnih nalaza ove studije je uloga sociodemografskih čimbenika u oblikovanju političke participacije. Dob, obrazovanje i društveni sloj pojavljuju se kao ključni prediktori angažmana mladih u politici. Konkretno, analiza pokazuje da stariji mladi (25-30) imaju veću tendenciju sudjelovanja u tradicionalnim političkim aktivnostima poput glasovanja i članstva u političkim strankama u usporedbi s mlađim kolegama (18-24) (Kitanova, 2020: 825-833).

Unatoč slabijem sudjelovanju u tradicionalnim oblicima, mlađa dobná skupina (18-24) pokazuje veću sklonost članstvu u različitim organizacijama kao što su omladinske, kulturne, ekološke i organizacije usmjerene na pitanje ljudskih prava, te druge nevladine organizacije. Autorica ove oblike uključenosti prepoznaje kao važan oblik angažmana mlađe skupine mladih jer potvrđuju da mladi, bez obzira na niže stope sudjelovanja, nisu apolitični te da uz tradicionalnu sklonost nekonvencionalnim oblicima, aktivno mogu sudjelovati i u različitim oblicima građanskog angažmana (Kitanova, 2020: 825-833).

Vidljivoj sklonosti mladih prema nekonvencionalnim oblicima političkog sudjelovanja može se pripisati nekoliko čimbenika, uključujući rigidnost i percipiranu irelevantnost tradicionalnih političkih procesa za živote mladih ljudi. Mladi često smatraju da su te metode zastarjele ili da ne reagiraju na njihove specifične brige i vrijednosti. Tradicionalni oblici političkog sudjelovanja, poput glasovanja i članstva u političkim strankama, ne uklapaju se dobro u životni stil i poslove mladih ljudi. Štoviše, konvencionalna politika često pati od problema s imidžom, budući da je mnogi mladi doživljavaju kao daleku i nepouzdanu (Quintelier, 2007: 167-168).

Problem opadanja političkog sudjelovanja mladih u tradicionalnim oblicima sudjelovanja, iz čega ujedno proizlazi i prijetnja za predstavničku demokraciju, uočen je još u drugoj polovici 20. stoljeća. Politička tijela Europe tražila su načine kako uključiti mlade u kreaciju budućih politika za mlade, a temelji takvih politika nalaze se u osnivanju Europskog centra za mlade 1970. godine i Foruma mladih europskih zajednica (YFEU) 1979. godine, koji je važan za kasnije utemeljenje Europskog foruma mladih (YFJ) (Ilišin, 2003: 41). Radi se o platformi koja je osnovana „1996. spajanjem triju tada postojećih organizacija koje su predstavljale mlade na europskoj razini: *Council of European Youth Committees* (CENYC), *Youth Forum of the European Communities* (YFEU) te *European Coordination Bureau of International Youth Organizations* (ECB)“ (Bužinkić i Buković 2009: 58-59).

3.3. Europski forum mladih

Mladi su često u središtu različitih društvenih pokreta koji podrazumijevaju uglavnom nekonvencionalne oblike političkog sudjelovanja. Unatoč navedenoj uključenosti mladih, postoji značajan raskorak između njih i tradicionalnih demokratskih institucija. Mladi i organizacije mladih imaju pravo sudjelovati u procesima donošenja odluka koje izravno utječu na njihove živote i zajednice, što im omogućuje davanje doprinosa u različitim fazama javnih politika. Prepoznavanjem njihovih specifičnih perspektiva i iskustava te stvaranjem prostora za izražavanje njihovih glasova, potrebno je osnažiti mlade kako bi postali ključni akteri pozitivnih promjena, čime bi se potaknulo stvaranje pravednijeg i uključivijeg društva. Zato je važna uloga Europskog foruma mladih (YFJ), koji okuplja preko stotinu organizacija mladih iz cijele Europe, zastupajući interese i prava desetaka milijuna mladih. Kao vodeća platforma za mlade u Europi, Forum se fokusira na njihovo osnaživanje i poticanje aktivnog sudjelovanja u društvu. Njihov rad usmjeren je na unapređenje životnih uvjeta mladih te promoviranje njihove uloge kao pokretača pozitivnih promjena. Forum također pruža podršku organizacijama koje predstavlja, dok istovremeno razvija inovativna rješenja za izazove s kojima se Europa suočava (YFJ, 2023: 2; Youthforum.org, 2024a).

Europski forum mladih središnja je organizacija koja promiče demokratski angažman mladih na nadnacionalnoj razini, a njegovo djelovanje usmjerno je na jačanje demokracije, potporu organizacijama mladih, rješavanje ekoloških kriza i promicanje društvene i ekonomske uključenosti. Ciljevi YFJ -a su pojačati glas mladih predstavljanjem Nacionalnih vijeća mladih (NYC) i Međunarodnih nevladinih organizacija mladih (INGYO) iz cijele Europe (Youthforum.org, 2024a; Youth.europa.eu, 2020). Dakle „Europski forum mladih počiva na

dva osnovna stupa: nacionalnim vijećima mladih kao predstavnicima organiziranog sektora mladih pojedinih država i međunarodnih organizacija mladih kao predstavnika interesa mladih koji transcendiraju nacionalne granice“ (Bužinkić i Buković 2009:59). Radi se o međunarodnim nevladinim organizacijama mladih diljem Europe koje se bave različitim područjima uključujući širok spektar organizacija mladih (studentskim organizacijama, pomladcima europskih političkih stranaka, udrugama osoba s invaliditetom, itd.). Nadalje, YFJ osigurava da su perspektive mladih uključene u okvire međunarodne politike surađujući s institucijama Europske unije, te Vijećem Europe i Ujedinjenim narodima (Youthforum.org, 2024a; Youth.europa.eu, 2020).

YFJ strukturiran je na način da omogućí aktivno sudjelovanje mladih u kreiranju europske politike, a Opća skupština najviše je tijelo za donošenje odluka i sastoji se od predstavnika organizacija članica. Upravljačka struktura YFJ -a pomno je organizirana kako bi se osigurala učinkovita provedba njegovih strateških ciljeva. Upravni odbor, slijedeći smjernice koje su organizacije članice utvrdile tijekom Opće skupštine ili Vijeća članova, ocrtava sveobuhvatnu strategiju Foruma, što uključuje nadzor izvršenja strateškog plana i upravljanje financijskim i proračunskim odgovornostima. Kao dopuna Odboru, Tajništvo služi kao stalno operativno tijelo Foruma, koje čine zaposlenici pod vodstvom glavnog tajnika. Glavni tajnik je pak odgovoran i Upravnom odboru i Općoj skupštini, osiguravajući koherentan i odgovarajući administrativni okvir koji podupire misiju Foruma da ojača glasove mladih i potakne njihovo aktivno sudjelovanje u demokratskim procesima. Treba uputiti i na preostala dva tijela, a to su Komisija za financijski nadzor i Savjetodavno tijelo za zahtjeve za članstvo. Komisija obavlja financijsku kontrolu poslovanja YFJ -a, dok uloga Savjetodavnog tijela podrazumijeva pregled prijave potencijalnih članica i njihovo podnošenje Upravnom odboru (Youthforum.org, 2024a).

3.4. Mreža mladih Hrvatske

Mreža mladih Hrvatske (MMH) predstavlja savez 77 udruga mladih i za mlade koje djeluju diljem Republike Hrvatske. Kao punopravna članica Europskog foruma mladih, MMH uživa status priznatog nacionalnog vijeća mladih (*National Youth Council*) iz Republike Hrvatske. Nakon stjecanja kandidatskog statusa 2008. godine, organizacija je ubrzo postala i punopravna članica YFJ-a, čime je dodatno osnažila svoju poziciju. MMH se pozicionirala kao demokratska, reprezentativna i inkluzivna organizacija koja okuplja nacionalne i lokalne nevladine organizacije mladih na dobrovoljnoj osnovi. Od svog osnutka 2002. godine, MMH kontinuirano djeluje s ciljem unaprjeđenja suradnje i komunikacije među organizacijama

mladih unutar Hrvatske, neovisno o njihovim programskim smjernicama ili organizacijskoj strukturi. Organizacija promiče poštivanje različitosti identiteta u svim aspektima društva (Bužinkić i Buković, 2009: 38-39; Youthforum.org, 2024b; Mmh.hr, 2024).

Primarna misija Mreže mladih jest učinkovito zastupanje interesa i potreba mladih te uspostavljanje konstruktivnog partnerstva s državnim institucijama u kreiranju i implementaciji politika za mlade. Organizacija djeluje na načelima demokratskog odlučivanja, transparentnosti i otvorenosti prema svim zainteresiranim organizacijama i inicijativama mladih. Pritom posebno naglašava poštivanje integriteta i neovisnosti svojih članova te pruža podršku lokalnim organizacijama mladih. MMH se zalaže za afirmaciju mladih i njihovih interesa, promicanje tolerancije i međusobnog uvažavanja, zaštitu ljudskih i manjinskih prava, s posebnim naglaskom na poticanje mladih na aktivno sudjelovanje u društvenom i javnom životu (Youthforum.org, 2024b; Mmh.hr, 2024).

Organizacijska struktura MMH sastoji se od četiri ključna tijela. Skupština, kao najviše tijelo, okuplja predstavnike punopravnih organizacija članica i sastaje se barem jednom godišnje kako bi usvojila strateške planove, financijska izvješća te izabrala članove Upravnog odbora. Upravni odbor broji pet volontera iz redova članica i upravlja poslovima Mreže između zasjedanja Skupštine, provodeći njezine odluke i predlažući program rada. Glavni tajnik kojeg bira Upravni odbor na četverogodišnji mandat, odgovoran je za koordinaciju svih aktivnosti Mreže. Operativni tim pruža kontinuiranu podršku u postizanju strateških ciljeva, osiguravajući administrativnu, financijsku i programsku održivost organizacije (Mmh.hr, 2024).

Primjeri Europskog foruma mladih i Mreže mladih Hrvatske ukazuju na važnu ulogu organizacija koje okupljaju i zastupaju mlade, a upravo su nevladine organizacije u dijelu europskih zemalja priznate kao vijeća mladih. Tako je i MMH unutar YFJ -a priznata kao nacionalno vijeće mladih iz Hrvatske. Takve organizacije sastavljene su od udruga koje se bave pitanjem mladih ili su organizirane kao mreža lokalnih vijeća te uglavnom uživaju partnerski status s nacionalnim vlastima, koje ih konzultiraju o pitanjima vezanim uz mlade. Međutim, u mnogim zemljama, vijeća mladih definirana su zakonski čime se utvrđuje njihovo osnivanje, uloga i sastav. U takvim slučajevima, nadležno ministarstvo često osigurava proračunska i logistička sredstva za njihovo funkcioniranje (National-policies.eacea.ec.europa.eu, 2021).

Kada se radi o zakonskom određenju vijeća mladih, potrebno je ukazati na raznolikost u vezi načina uspostave institucionalnih vijeća mladih. Ova raznolikost može se promatrati i u

kontekstu članica EU jer su politike za mlade dio nacionalnih politika, što potvrđuje postojanje različitih pristupa i praksi. Unatoč dimenziji nacionalne politike, važno je ukazati na potpunu ulogu Europske unije koja prepoznaje važnost politika usmjerenih na mlade, a što je vidljivo i kroz brojne inicijative i programe kojima Unija nastoji uključiti mlade u političko djelovanje (Europarl.europa.eu, 2024).

3.5. Uspostava zakonskog okvira u Republici Hrvatskoj

U kontekstu Republike Hrvatske, važno je ponovno spomenuti Nacionalni program za mlade, konkretno prvi iz 2003. godine, u kojem se donošenje Zakona o vijećima mladih navodi kao jedna od četiri ključne mjere za poboljšanje političkog sudjelovanja mladih, a što sugerira i na europske političke prakse (Ilišin, 2003: 53-54).

Prvi Zakon o savjetima mladih donesen je 2007. godine kojim je propisano osnivanje savjeta mladih u svim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, čime oni postaju važan mehanizam za poticanje političkog sudjelovanja mladih te izravan instrument zaštite njihovih interesa. No, prvi zakon pokazao se neadekvatnim u praksi, posebice u regulaciji odnosa između jedinica lokalne samouprave i samih savjeta. Zbog toga je 2014. godine donesen aktualni Zakon o savjetima mladih, a 2023. godine usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih kojim se po prvi puta osniva nacionalno tijelo, odnosno Savjet mladih Republike Hrvatske, o kojem će se više raspravljati u nastavku (Ilišin i dr, 2015: 283-290; NN 83/23).

Dakle, u Hrvatskoj djeluju Mreža mladih, kao krovna organizacija mladih i savjeti mladih, određeni zakonskim okvirom, a koji mladima daju mogućnost formalnog, odnosno institucionalnog političkog djelovanja. S obzirom na to da je interes ovog rada usmjeren na savjete mladih kao oblik političkog sudjelovanja, u nastavku je cilj pobliže prikazati vijeća, odnosno savjete mladih (kako je određeno zakonodavnim okvirom u RH).

3.6. Savjeti mladih kao oblik političkog sudjelovanja

Kako bi se povećalo sudjelovanje mladih u institucionalnim, odnosno konvencionalnim oblicima sudjelovanja, europske države koriste različite alate za poticanje njihova političkog angažmana. Ključni načini podrazumijevaju vijeća, odnosno savjete mladih na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, a u nekim državama postoje i parlamenti mladih. Osim toga, osnivaju se i koordinacijska tijela koja omogućuju mladima dodatne načine utjecaja na političke

odluke (Ilišin, 2003: 42). Zemlje diljem Europe organiziraju svoje savjete mladih na različite načine, odražavajući njihov jedinstveni politički i društveni kontekst. Kada se radi o definiranju ovog oblika političkog sudjelovanja, može se kazati da su to „predstavnička tijela koja savjetodavno pridonose raspravi i definiranju politika za mlade. Imaju pravo formulirati mišljenja i preporuke o pitanjima mladih usmjerene tijelima koja donose politike na svim razinama vlasti“ (National-policies.eacea.ec.europa.eu, 2021).

Savjeti mladih prepoznati su kao jedna od preporučenih praksi konvencionalnog sudjelovanja mladih prema Vijeću Europe (2015.). U vidu integracije mladih u formalne političke okvire, savjeti mladih predstavljaju važan oblik sudjelovanja. Ova vijeća osnivaju lokalne i regionalne vlasti kako bi ponudile platforme na kojima mladi pojedinci mogu izraziti svoje stavove i utjecati na političke odluke. Važno je ukazati na inkluzivnu prirodu ovih tijela što podrazumijeva uključenost svih skupina mladih, bez obzira jesu li povezani s nekom organizacijom ili ne. Različite zemlje njeguju i različite prakse zbog čega je teško generalizirati pozitivne i negativne aspekte ovog oblika političkog sudjelovanja. To se potvrđuje i u slučaju izbora članica i članova ovih vijeća, odnosno različitim oblicima na koje se može postati član savjeta mladih. Ipak, većini savjeta zajedničko je da se konstituiraju na temelju izbora članova na različitim razinama, imenovanjem članova od strane organizacija mladih ili putem otvorenog sudjelovanja. Kroz izravno uključivanje u projekte i aktivno sudjelovanje u aktivnostima povezanim s politikama, savjeti mladih imaju za cilj njegovati osjećaj odgovornosti i osnaživanje mladih pojedinaca (Bárta i dr, 2021: 42).

3.7. Prepreke u djelovanju savjeta mladih

Jedan od glavnih problema s djelovanjem savjeta mladih je njihova ograničena reprezentativnost. Često članovi vijeća nisu izabrani na način koji osigurava široku zastupljenost različitih skupina mladih. Kao rezultat, vijeća mladih ne uspijevaju pružiti uravnoteženu perspektivu koja bi odražavala interese svih mladih ljudi. Strukture poput savjeta mladih često biraju članove na temelju određenih vještina i sposobnosti, što nenamjerno potiče društvenu nejednakost umjesto političkog pluralizma. Ovo ograničenje značajno utječe na sposobnost vijeća da istinski odražavaju različite interese i brige mladih. Također, razlika u dobi i iskustvu između članova savjeta i opće populacije mladih može biti problematična, te rezultirati ograničenim razumijevanjem aktualnih problema mladih što upućuje na već spomenutu veću sklonost „starijih mladih“ ovim tijelima i potrebu za motiviranjem mlađe skupine mladih za uključivanje u ovaj oblik sudjelovanja. Ova generacijska neuravnoteženost

može dovesti do nedostatka relevantnosti i odjeka u predloženim inicijativama i politikama (Bárta i dr, 2021: 45; Schizzerotto i Gasperoni, 2001: 16-17).

Dio mladih iskazuje nepovjerenje prema ovoj strukturi sudjelovanja, a skepticizam u određenim slučajevima proizlazi iz manjka povjerenja u osnivače savjeta. Nadalje, uloga mladih u donošenju odluka često ostaje nejasna, što ukazuje na izostanak moći i utjecaja potrebnog za stvarni politički utjecaj. Primjetan je pomak u motivaciji za samo sudjelovanje u savjetima mladih. Mnogi mladi pojedinci stupaju u rad s organizacijama mladih ne iz želje za građanskim angažmanom i utjecajem na politike za mlade, već s pragmatičnim i konzumerističkim stavom, koristeći navedene platforme za ispunjavanje trenutnih potreba, a ne za poticanje sustavnih promjena. Kako bi se osiguralo da savjeti mladih mogu istinski utjecati na pitanja koja se odnose na mlade i iskoristiti jedinstvene uvide predstavnika mladih, ključno je da organizacijska tijela uspostave jasna i transparentna pravila koja definiraju ulogu ovih vijeća unutar šireg okvira donošenja odluka (Bárta i dr, 2021: 45; Schizzerotto i Gasperoni, 2001: 16-17).

4. Metodologija

4.1. Istraživačko pitanje

Ovaj rad želi utvrditi u kojoj se mjeri zakonski predviđeno sudjelovanje mladih ispunjava u okviru savjeta mladih u Republici Hrvatskoj. Fokus je na osnivanju savjeta mladih, njihovom djelokrugu te postupku izbora članica i članova. Također, želi se analizirati u kojoj mjeri se ispunjavaju ciljevi predviđeni Zakonom o savjetima mladih iz 2014. godine i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih iz 2023. godine.

4.2. Odabir metodologije

Iznesena teorijska analiza uključuje pregled relevantne literature koja pruža teorijski okvir i uvodi čitatelje u središnji koncept rada – savjete mladih kao oblik političkog sudjelovanja mladih. Time se stvara temelj za razumijevanje empirijskog dijela rada, koji se sastoji od dva dijela: analize zakonskog okvira i intervjua. Odabir metodologije temelji se na potrebi za detaljnim uvidom u funkcioniranje savjeta mladih. S obzirom na kompleksnost teme, odlučeno je koristiti kvalitativni istraživački pristup. Ovaj pristup omogućava dubinsko razumijevanje društvenih fenomena kroz detaljnu analizu iskustava, percepcija i mišljenja sudionika.

4.3. Analiza zakonskog okvira

Najprije je provedena analiza relevantnih zakonskih dokumenata, uključujući Zakon o savjetima mladih iz 2014. godine i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih iz 2023. godine. Ova analiza omogućuje identificiranje ključnih odredbi zakona, njihovih ciljeva, te promjena uvedenih izmjenama zakona. Zakonska analiza služi kao osnova za razumijevanje pravnog okvira unutar kojeg savjeti mladih djeluju te omogućuje postavljanje relevantnih pitanja za intervjue.

4.4. Provođenje intervjua

Drugi dio analize sastoji se od provođenja polustrukturiranih intervjua s ključnim dionicima na tri različite razine: institucionalnoj, razini udruge koja se bavi s mladima i iskustvenoj razini. Ova tri aspekta pružit će obuhvatan pogled na temu, dajući širok spektar perspektiva i iskustava.

- Institucionalna razina: Intervju s predstavnikom Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, nadležnog za mlade i provedbu zakona. Nalazi ovog intervjua pružaju uvid u

institucionalni okvir i izazove u implementaciji zakona iz perspektive državne administracije.

- Razina udruge: Intervju s predstavnikom Mreže mladih Hrvatske, čime se pridonosi razumijevanju uloge i percepcije udruga koje rade s mladima te njihovih aktivnosti u vezi sa savjetima mladih.
- Iskustvo sudjelovanja: Intervju s jednim članom savjeta mladih, s iskustvom sudjelovanja u dva mandata gradskog savjeta mladih. Time se dobiva uvid u stvarna iskustva mladih te konkretne izazove i ostvarenja u radu savjeta.

Intervjui su dizajnirani kao polustrukturirani, što omogućava fleksibilnost i dublje istraživanje tema koje se pokažu relevantnima tijekom razgovora. Ova metoda omogućava prikupljanje detaljnih podataka koji će biti analizirani metodom tematske analize. Tematska analiza omogućava identifikaciju ključnih obrazaca i tema unutar prikupljenih podataka, pružajući dublje razumijevanje istraživanog fenomena.

Ova metodologija omogućava detaljno istraživanje kako primjena zakonskih odredbi funkcionira u praksi, pružajući sveobuhvatan uvid u realne izazove i mogućnosti koje savjeti mladih imaju u Hrvatskoj. Kombinacija analize zakona i dubinskih intervjuva važnih aktera osigurava temeljito razumijevanje teme, što je ključno za formuliranje relevantnih zaključaka i preporuka.

5. Rezultati istraživanja

5.1. Analiza zakonskog okvira

U ovom će dijelu ukratko biti opisan Zakon o savjetima mladih iz 2014. godine i njegove izmjene i dopune iz 2023. godine. Također će biti prikazane promjene koje su izmjene zakona donijele. Pri analizi neke javne politike prije svega je važno smjestiti politiku unutar analitičkog okvira, dati prikaz aktera uključenih u cjelokupni *policy* proces, ciljane skupine koju politika zahvaća, proklamiranih ciljeva javne politike te instrumenata pomoću kojih se ciljevi nastoje ostvariti.

Politika za mlade složena je multisektorska politika koja obuhvaća razmjerno veliku ciljanu skupinu. Prema posljednjem popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj udio stanovništva od 15-30 godina iznosi 15,8 posto (SDUDM, 2023: 10). Politika za mlade kao i primjerice politika ljudskih prava te politika prema ženama spada u novije politike kojima se nastoji poboljšati položaj određene društvene skupine te poboljšati kvalitetu demokratskih političkih sustava povećanom participacijom društvenih skupina kojima manjka političkog utjecaja i moći (Petak, 2014: 158). Konkretno, politika za mlade kao normativnu zadaću ima unaprijediti demokratski politički život, te u konačnici stvoriti participacijsku demokraciju.

U kreiranje politike za mlade u Republici Hrvatskoj uključeni su brojni formalni i neformalni akteri. Formalni akteri razlikuju se od neformalnih po tome što imaju formalno pravo donositi političke odluke, odnosno imaju ekskluzivno pravo formalno odlučivati (Petek, 2014: 23). To su prije svega Hrvatski sabor koji je kao predstavničko tijelo izglasao Zakon o savjetima mladih te donio izmjene i dopune tog istog zakona. Nakon toga Vlada Republike Hrvatske unutar koje kao tijelo postoji Savjet mladih. Tijelo koje je zaduženo za provedbu Zakona o savjetima mladih prvobitno je bio Središnji državni ured za demografiju i mlade koji je nakon posljednjih provedenih izbora postao Ministarstvo demografije i useljništva, čija su zaduženja prema mladima prebačena na Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. Formalni akteri su i predstavnička tijela općina, gradova i županija unutar kojih se biraju savjeti mladih.

Neformalni akteri su uključeni u *policy* proces na temelju prava sudjelovanja i otvorenosti demokratskih političkih sustava. To su uglavnom društvene skupine i njihove organizacije koje u *policy* procesu sudjeluju na temelju vlastitih interesa, identiteta i vrijednosti, dok su temeljem Zakona o savjetima mladih to organizacije civilnog društva koje su usmjerene na rad s mladima poput primjerice Mreže mladih Hrvatske. Također treba navesti studentske zborove, učenička

vijeća, podmlatke političkih stranaka, sindikalnih i strukovnih organizacija, te neformalne skupine mladih.

Ciljana skupina je skupina stanovništva za čiji se probitak neka javna politika kreira i čiji se položaj nastoji poboljšati (Petek, 2014: 49). U ovom konkretnom slučaju to su mladi, odnosno oni u dobi od 15 do 30 godina. Ciljane skupine se također mogu podijeliti prema moći i utjecaju kojima raspolažu. Tako skupine koje imaju snažnu sposobnost kolektivnog djelovanja, znaju prepoznati vlastiti interes i u velikom broju participiraju na izborima imaju više društvene moći te svaka vlast na njih obraća pozornost. Mladi zasigurno ne spadaju u tu kategoriju što znači da u pravilu nemaju društvenu moć. Oni su naime skupina koja slabije participira u političkom životu, pogotovo u odnosu na starije kontingente stanovništva. Isto tako, Gongov izvještaj o stanju političke pismenosti mladih, to jest maturanata u srednjim školama, pokazuje, gledano iz perspektive demokratske političke kulture, prilično loše rezultate (Baketa i dr, 2021).

Tako dolazimo do ciljeva koji su navedeni u Zakonu o savjetima mladih. Ciljevi javne politike su autoritativne izjave donositelja odluka o tome što se u nekom konkretnom području djelovanja želi učiniti kako bi se riješio neki javni problem ili poboljšalo postojeće stanje. Naglasak je na jazu između postojećeg stanja te poželjnog budućeg stanja (Petek i Petek, 2014: 42). To je prije svega osnaživanje položaja mladih u društvu, povećanje političke participacije mladih i njihove informiranosti koja je preduvjet svake participacije (NN 41/14; NN 83/23). Za primijetiti je kako su to općeniti ciljevi koji su vremenski neograničeni i nemjerljivi, te predstavljaju normativnu proklamaciju aktera na vlasti o poželjnom budućem stanju.

U Zakonu o savjetima mladih je samo jedan operativni cilj, koji se odnosi na osnivanje savjeta mladih. Konkretno, navedenim zakonom je propisano da su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S)¹ dužne uskladiti svoje statute i druge opće akte s odredbama zakona u roku od 90 dana od dana njegova stupanja na snagu. Propisano je i da su JLP(R)S koje još nisu osnovale savjete mladih to dužne učiniti u roku od 90 dana od dana usklađivanja akata (NN 41/14).

Na kraju dolazimo do instrumenata koji su navedeni u Zakonu o savjetima mladih. Instrumenti javne politike su sredstva koja vlast ima na raspolaganju i kojima planira ispuniti proklamirane ciljeve neke javne politike. Instrumenti javne politike obično se smještaju u *NATO* klasifikaciju

¹ U daljnjem tekstu, kratica JLP(R)S koristi se za označavanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

pri čemu *N* označava informacije (*nodality*), *A* autoritet (*authority*), *T* financijska sredstva (*treasure*) te *O* organizacijske resurse (*organization*). U prvu kategoriju spadaju primjerice javna savjetovanja, informativne kampanje, izvještaji, osposobljavanja, istraživanja UTD,. Ovlasti su instrumenti koji proizlaze iz atributa vlasti, a odnose se primjerice na donošenje zakona i izvršnih akata. Financijska sredstva kao instrument proizlaze iz fiskalne sposobnosti donositelja odluka, a odnose se na primjerice donacije i zajmove. Instrumenti koji se temelje na organizacijskim sposobnostima vlasti su izravno davanje usluga i dobara kroz djelovanje javne uprave i partnerstva s organizacijama civilnog društva, te tržišnim akterima (Petak i Kekez Koštro, 2014: 74).

Promatrajući politiku prema mladima jasno je da se radi o složenoj multisektorskoj politici koja iziskuje različite instrumente. Prvi je korak zasigurno bio u domeni ovlasti, te je u tom smislu 2014. godine donesen Zakon o savjetima mladih, a 2023. godine Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih. Korišteni su i instrumenti informacijske prirode jer je informiranost preduvjet aktivne participacije. Stoga je bilo potrebno informirati mlade o osnivanju savjeta mladih i tehničkim detaljima o podnošenju kandidatura, što JLP(R)S moraju objaviti na svojim mrežnim stranicama ili u službenim glasnicima. Isto tako, JLP(R)S moraju savjetima mladih pružiti sva potrebna prostorna, administrativna i financijska sredstva koja su potrebna za njihov neometan rad. To su instrumenti koji spadaju u domenu financija i organizacije.

U ovom će dijelu ukratko biti opisane temeljne odredbe Zakona o savjetima mladih i njegove izmjene i dopune, te će biti predstavljene temeljne promjene koje su izmjene zakona donijele. Zakon o savjetima mladih iz 2014. godine predviđa osnivanje savjeta mladih kao savjetodavnih tijela na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini te savjet mladih Grada Zagreba. Savjeti se osnivaju s ciljem uključivanja mladih u procese donošenja odluka koje ih se tiču kako bi se osnažio položaj mladih u društvu. Aktivna participacija mladih osobito je važna za budućnost svakog demokratskog političkog sustava, a savjeti mladih trebali bi biti kanal političke socijalizacije mladih kojim se stječe demokratska praksa.

Prema Zakonu, savjeti mladih mogu biti osnovani u općinama, gradovima i županijama, te su njihovi članovi mladi u dobi od 15 do 30 godina (NN 41/14). Izmjene i dopune Zakona iz 2023. godine donose preciznije odredbe o proceduri osnivanja savjeta, uključujući detalje o inicijativi za osnivanje i potrebnim koracima za formiranje savjeta. U svrhu pojednostavljivanja osnivanja, uklanja se institut zamjenika člana savjeta mladih, te se smanjuje najmanji broj članova potrebnih za osnivanje savjeta mladih. Uvedene su i nove smjernice za osnivanje

Savjeta mladih Republike Hrvatske, nacionalnog savjeta koji ima za cilj koordinirati rad lokalnih i regionalnih savjeta te zastupati interese mladih na nacionalnoj razini (NN 83/23).

5.1.1. Djelokrug rada savjeta mladih

Sukladno Zakonu o savjetima mladih savjeti mladih imaju savjetodavnu ulogu, s fokusom na izradu i predlaganje politika koje se tiču mladih. Savjeti mladih trebaju surađivati s tijelima lokalne i regionalne samouprave, nevladinim organizacijama i drugim relevantnim institucijama kako bi osigurali da se glas mladih čuje i uzima u obzir pri donošenju odluka (NN 41/14).

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih proširuje djelokrug rada savjeta, uvodeći obavezu izrade financijskog plana uz već predviđenu izradu godišnjih programa i izvještaja o radu, omogućujući savjetima veći utjecaj na odluke lokalnih vlasti. Navedeni zakon također naglašava važnost uključivanja mladih u proces planiranja i donošenja odluka na svim razinama vlasti (NN 83/23).

5.1.2. Izbor članova

Izbor članova savjeta sukladno Zakonu o savjetima mladih temelji se na javnim pozivima i izborima među mladima. Predstavničko tijelo JLP(R)S bira članove savjeta mladih na temelju pisano podnesenih kandidatura i prema relevantnim zakonima, statutu i poslovniku rada. Zakon je također predviđao da članovi savjeta trebaju biti predstavnici različitih interesnih skupina mladih, uključujući učenike, studente, nezaposlene mlade i mlade profesionalce (NN 41/14).

Zakonom o izmjenama i dopunama dodatno je uređen postupak izbora kako bi se osigurala transparentnost i pravičnost. Javnim pozivima za candidature dodan je detaljan opis postupka izbora, uvjeti za kandidiranje, rokovi za prijavu i provjeru formalnih uvjeta kandidata suradnji. Izmjenama Zakona iz 2023. godine dodano je da osoba ne može istodobno biti član savjeta mladih i član predstavničkog tijela jedinice koja ga je izabrala u savjet mladih. Članovi savjeta mladih sada se biraju na razdoblje trajanja mandata predstavničkog tijela koje ih je izabralo do dana stupanja na snagu odluke Vlade RH o raspisivanju sljedećih redovitih izbora ili o raspuštanju predstavničkog tijela. Ovo predstavlja značajnu promjenu s obzirom na to da je prije donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih mandat članova bio ograničen na tri godine (NN 83/23).

5.1.3. Uloga jedinica lokalne i područne samouprave

Sukladno Zakonu o savjetima mladih, JLP(R)S osim obveze osnivanja savjeta mladih, imaju obvezu podržavati njihov rad. To uključuje pružanje potrebne logističke i financijske podrške, kao i osiguranje prostora za rad savjeta. Zakon također predviđa suradnju lokalnih vlasti sa savjetima mladih u donošenju i provedbi politika koje se tiču mladih (NN 41/14).

Izmjenama iz 2023. godine detaljnije su specificirane obveze lokalnih vlasti u pružanju logističke i financijske podrške te u nadzoru rada savjeta. Lokalne vlasti sada imaju obvezu osigurati redovitu financijsku podršku za rad savjeta mladih te surađivati s nacionalnim savjetom mladih u koordinaciji aktivnosti i programa za mlade (NN 83/23).

5.1.4. Savjet mladih Republike Hrvatske

Jedna od ključnih izmjena uvedena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih je osnivanje Savjeta mladih Republike Hrvatske. Nacionalni savjet ima za cilj koordinirati rad lokalnih i regionalnih savjeta i zastupati interese mladih na nacionalnoj razini. Cilj osnivanja ovog tijela je osigurati koherentnu i učinkovitu politiku za mlade na svim razinama vlasti. Ovo tijelo, kao važan novitet, detaljnije će se opisati u nalazima intervjua, kao i problematika vezana uz njega (NN 83/23).

Ostale su izmjene više kozmetičke prirode te se odnose primjerice na mogućnost održavanja sjednica Savjeta mladih elektroničkim putem što je alat za kojim nakon pandemije mnogi posežu (NN 83/23).

5.2. Nalazi intervjua

Ovaj dio analize prikazuje rezultate intervjua s ključnim dionicima na tri različite razine: institucionalnoj, razini udruge koja se bavi s mladima i iskustvenoj razini, osiguravajući sveobuhvatan uvid u stvarno stanje savjeta mladih i pružanje odgovora na ključna istraživačka pitanja. Akteri intervjua su anonimizirani. Oslovljavaju se u muškom rodu, no to se odnosi i na muški i na ženski rod.

Intervju na institucionalnoj razini održan je s predstavnikom Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, iz resora mladih. Iako je predviđeno da sva tri intervjua budu polustrukturirana, ovaj intervju proveden je kao strukturirani s obzirom na to da je predstavnik ministarstva pisanim putem odgovorio na postavljena pitanja, ali pritom dajući šire perspektive s razine Ministarstva. Akter s razine udruge izabrani je predstavnik jednog od tijela organizacijske strukture Mreže mladih, čime je osigurana jasna upućenost u rad savjeta mladih, kao i pristup brojnim

iskustvima. Završno, ispitanik s iskustvom sudjelovanja u dva mandata lokalnog savjeta mladih, daje važne uvide u vezi konkretnih ostvarenja i izazova.

Provedeni intervjui obrađeni su kroz tematsku analizu, a prva tema odnosi se na razmatranje osnivanja i djelovanja savjeta mladih. Slijedi dio u čijem su središtu izmjene i dopune Zakona o savjetima mladih, a kao posebna tema ističe se novoosnovani Savjet mladih Republike Hrvatske. Nadalje, obrađuje se tema izbora članova i pitanje reprezentativnosti. Slijedi dio u kojem se ispituje uloga jedinica lokalne i područne samouprave prilikom provođenja zakona. Iskustvo sudjelovanja člana savjeta izdvaja se kao posebna tema, prikazujući različita iskustva. Završni dio analize donosi izazove, ali i preporuke u vezi rada savjeta mladih iz perspektive sva tri ispitanika.

5.2.1. Osnivanje i djelovanje savjeta mladih

Iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih navodi se da države članice Europske unije primjenjuju različite modele uključivanja mladih u procese donošenja odluka. Ovi modeli razlikuju se po broju članova, dobnoj granici, načinu biranja, djelokrugu i obveznosti osnivanja, ali svi imaju zajednički cilj: jačanje glasa mladih u donošenju odluka unutar njihovih zajednica. Hrvatski model izdvaja se time što su svaka općina, grad i županija prema Zakonu o savjetima mladih dužna osnovati savjet mladih, a na nacionalnoj razini svi dijelovi Hrvatske jednako su zastupljeni. Na važnost Zakona o savjetima mladih upućuje i Mreža mladih Hrvatske, ističući da je to jedini zakon koji eksplicitno spominje sudjelovanje mladih. Institut savjeta mladih omogućuje mladima da sudjeluju u cijelom procesu donošenja odluka, od početka do kraja, dajući im priliku da iznesu svoju perspektivu o svim relevantnim temama.

Predstavnik Ministarstva ističe da uz zakonski okvir kojim se mladima osigurava glas na svim razinama, Hrvatska nudi i primjer dobre prakse, u vidu Savjeta za mlade Vlade Republike Hrvatske. U njemu, uz mlade izabrane putem javnog poziva i predstavnike različitih organizacija mladih (Hrvatski studentski zbor, Nacionalno vijeće učenika, Savjet mladih RH, mladi delegat pri UN-u), sudjeluju i predstavnici državnih tijela i akademske zajednice, zajednički odgovarajući na izazove generacije. Sve to ima za cilj poboljšanje komunikacije između mladih i donositelja odluka te poticanje veće uključenosti mladih na svim razinama, prilagođeno njihovim potrebama. Iz Ministarstva upućuju na prirodu savjeta mladih koja se obrazlaže u vidu osnivanja i njegovih ciljeva, što je već opisano prilikom analize zakonskog okvira.

Po pitanju nadzora nad provedbom Zakona, akter iz Ministarstva navodi da tijelo državne uprave nadležno za mlade prikuplja podatke o djelovanju savjeta mladih te izdaje preporuke JLP(R)S za poboljšanje njihove učinkovitosti. Tijelo nadležno za mlade tijekom godine prikuplja podatke o djelovanju savjeta mladih u prethodnoj kalendarskoj godini i izrađuje godišnje izvješće o provedbi Zakona o savjetima mladih. Do kraja srpnja 2023. godine dvadeset hrvatskih županija i Grad Zagreb dostavili su Središnjem državnom uredu za demografiju i mlade županijska izvješća o radu savjeta mladih na području svoje županije.

Kada se radi o aktivnosti savjeta mladih, iz Ministarstva upućuju na prikupljena izvješća koja pokazuju kako su u 2022. godini u Republici Hrvatskoj bila aktivna 73 od ukupno 140 osnovana savjeta mladih. Kada se u obzir uzme ukupan broj JLP(R)S (576), samo je 13 % jedinica imalo aktivne savjete u skladu sa zakonskim okvirom. U skladu sa Zakonom, nadležno tijelo aktivnima smatra one savjete koji su održali minimalno jednu sjednicu u šest mjeseci, usvojili program rada i postigli konkretne rezultate u suradnji s predstavničkim ili izvršnim tijelom. Savjeti se najviše osnivaju i aktivno djeluju u županijama, a najmanje u općinama.

Savjeti su aktivno djelovali u Gradu Zagrebu i 13 županija, te u 39 gradova i 20 općina. Kao dobar primjer može se istaknuti savjete mladih koji su sjednice održavali putem *online* aplikacija, kada su bili onemogućeni iste održavati uživo, te tako omogućili kontinuiran rad savjeta. Broj osnovanih savjeta porastao je u odnosu na raniju godinu i u 2022. godini osnovano je trinaest savjeta više nego godinu prije. Međutim, u odnosu na 2021. godinu, u Republici Hrvatskoj je aktivno djelovao isti broj savjeta, a na temelju čega se uočava stagniranje broja aktivnih savjeta mladih.

Ukupno 67 savjeta mladih nije u potpunosti djelovalo u skladu s odredbama Zakona, pa ih se ne može smatrati aktivnim, već samo osnovanim savjetima. Većinom se pojavljuje problem neodržavanja sjednica ili nedostatka kvoruma što upućuje na manjak interesa, a mali broj savjeta u općinama pripisuje se odsustvu mladih zbog školovanja. Prema podacima prikupljenima iz županijskih izvješća, savjeti mladih su u 2022. godini održali ukupno 528 sjednica i 266 sastanaka s predstavničkim i/ili izvršnim tijelom. Nadalje, 99 savjeta mladih usvojilo je program rada, a 70 savjeta je ostvarilo konkretne rezultate rada u suradnji s JLP(R)S, poput povećanja proračuna za mlade, povećanja iznosa stipendija za učenike i studente, subvencija za prijevoz ili pak uvođenja novih stipendija.

Iz Mreže mladih Hrvatske upućuju na raznovrsnost tema koje se obrađuju u savjetima mladih. Ipak, u prvom redu treba izdvojiti pitanje stipendiranja učenika i studenata, a savjeti mladih često sudjeluju u reviziji kriterija stipendiranja i kreiranju programa za mlade. Ova uloga savjeta mladih omogućuje mladima da izravno utječu na politike koje ih se tiču, što je ključan aspekt njihovog djelovanja. U tom kontekstu, JLP(R)S prilikom kreiranja izrade programa za mlade, najčešće uključuju savjete mladih u proces izrade. Bivši član savjeta mladih također potvrđuje da su stipendije najčešća tema, navodeći iskustva prilikom sudjelovanja. Međutim, kada govori o drugim aktivnostima, upućuje na problem osmišljavanja aktivnosti savjeta mladih, prvenstveno prilikom izrade godišnjeg programa rada.

5.2.2. Izmjene i dopune Zakona o savjetima mladih

U cilju povećanja uključenosti mladih u rad savjeta i poticanja njihova sudjelovanja u procesima donošenja odluka, Središnji državni ured za demografiju i mlade inicirao je izmjene i dopune Zakona o savjetima mladih. Iz Ministarstva se navodi da je u kolovozu 2021. godine osnovana Radna skupina za izradu Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih, koja je održala tri sastanka. Predstavnici mladih bili su aktivno uključeni u kreiranje i oblikovanje izmjena i dopuna Zakona o savjetima mladih, te su imenovani kao članovi/ice Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih. Zakon je usvojen 14. srpnja 2023. godine u Hrvatskom saboru, a njegovim donošenjem očekuje se poboljšanje statusa savjeta mladih kod predstavničkih tijela JLP(R)S i mladih u široj javnosti, kvalitetnija suradnja s JLP(R)S te poticanje većeg interesa mladih na aktivno sudjelovanje u društvu.

Mreža mladih izražava nezadovoljstvo zbog malog broja prihvaćenih prijedloga tijekom javnog savjetovanja. Unatoč prihvaćanju nekih pozitivnih promjena, poput snižavanja broja mladih potrebnih za kandidaturu i obvezne konzultacije s organizacijama mladih, većina njihovih prijedloga nije usvojena. Iz Mreže ističu da su promjene uglavnom kozmetičke prirode i ne vjeruju da će značajno utjecati na sudjelovanje mladih. Također, navodi se da MMH kao krovni savez udruga mladih i za mlade nije bila uključena u proces kreiranja Zakona, odnosno izmjena i dopuna zakona kao dio radne skupine. U kontekstu izmjena i dopuna Zakona, MMH posebno problematizira osnivanje Savjeta mladih Republike Hrvatske (Savjeta mladih RH).

5.2.3. Savjet mladih RH

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih upućuje na dugogodišnje rasprave i aktivnosti koje se ukazivale na potrebu osnivanja tijela koje bi služilo kao platforma za razmjenu dobrih praksi,

osnaživanje položaja savjeta mladih, međusobno učenje, motivaciju i koordinaciju savjeta mladih na nacionalnoj razini te se sugerira na brojne neformalne inicijative koje su u posljednjih desetak godina pružale takav oblik suradnje. Na tom tragu, Savjet mladih Republike Hrvatske osniva se kao koordinativno tijelo savjeta mladih u Republici Hrvatskoj koje usklađuje rad svih savjeta mladih. Također, zadaća tog tijela podrazumijeva praćenje i promicanje interesa mladih na nacionalnoj razini, ali i upravljanje aktivnostima u međunarodnoj suradnji, u suradnji s tijelom državne uprave nadležnim za mlade.

Predstavnik Ministarstva također opisuje postupak izbora u Savjet mladih RH, prema kojem članovi svakog konstituiranog savjeta mladih jedinice područne (regionalne) samouprave među sobom izabiru jednog predstavnika regionalnog savjeta mladih u Savjet mladih RH, u koji se imenuju na razdoblje od dvije godine. Broj članova Savjeta mladih RH ovisi o broju konstituiranih savjeta mladih jedinica područne samouprave i ne može biti manji od 15 niti veći od 21, te ima predsjednika i zamjenika predsjednika. Prva konstituirajuća sjednica održana je dana 30. listopada 2023. godine.

Mreža mladih vrlo se kritički osvrće na proces osnivanja Savjeta mladih RH, ističući da izbor članova nije u potpunosti reprezentativan jer ih biraju politički predstavnici na razini lokalne i područne samouprave. Navodi se da on nije vijeće mladih (*youth council*), tijelo birano od mladih da predstavlja mlade, već da se radi o tijelu biranom od političara, te stoga ne može preuzeti ulogu Mreže mladih koja je u članstvu Europskog foruma mladih. Sugovornik iz Mreže mladih nadalje izražava zabrinutost zbog podređenosti Savjeta nadležnom tijelu, što može ugroziti njegovu neovisnost, a posebno važnim ističe da bi Savjet mogao previše utjecati na autonomiju lokalnih samouprava navodeći da nijedno nacionalno tijelo ne smije koordinirati rad lokalnih savjeta mladih. Kao slikoviti primjer navodi se grad Biograd na Moru u Zadarskoj županiji. Naime, iako je u Biogradu na Moru uspostavljen lokalni savjet mladih, savjet mladih nije uspostavljen na regionalnoj razini, odnosno razini Zadarske županije. To znači da u Savjetu mladih RH nema predstavnika iz Zadarske županije, a nacionalni Savjet ima pravo koordinirati rad lokalnih savjeta u Zadarskoj županiji što sugovornik ističe kao ulazak u djelokrug rada lokalne razine čime se krši načelo supsidijarnosti. Zbog ovih razloga, MMH je Ustavnom sudu RH podnijela zahtjev za ocjenom ustavnosti zakona.

Mišljenje o osnivanju Savjeta mladih RH iznosi i član savjeta mladih. Pamti okolnosti iz prvog mandata svog sudjelovanja u savjetu, kada je na snazi bio relativno novi Zakon o savjetima mladih iz 2014. godine. Kao novi zakon podrazumijevao je novinu i za članove, ali i za

JLP(R)S. Izostanak podrške u vidu znanja, uputio ih je na članove drugih savjeta i razmjenu iskustava. Prisjeća se da su tada međusobno jedni od drugih učili. Zbog toga podržava intenciju da se zakonom odredi platforma i financije koje osiguravaju djelovanje tog tijela. Na taj način mladi mogu razmijeniti primjere dobre prakse i različite inicijative. Smatra da to stvara pretpostavke za povećanje broja aktivnih članova te otvara mogućnost da neaktivne općine i gradovi uvide da postoji snažan potencijal ako aktiviraju mlade u svojim sredinama.

5.2.4. Pitanje izbora i reprezentativnosti

Mreža mladih otvorila je pitanje reprezentativnosti, što prvenstveno upućuje na izbor članova na razini općina, gradova i županija. Ministarstvo upućuje na zakonski okvir kojim se jasno definira proces kandidature i izbora. Određeno je da se izbor članova savjeta mladih provodi u predstavničkom tijelu JLP(R)S. Predstavnik Mreže navodi da svako predstavničko tijelo, to jest svaka vlast ima pravo birati svoje savjetodavno tijelo. To je legitimno i nije problematično što članice i članovi političkih podmlatka sudjeluju u radu savjeta mladih. Međutim za očekivati je da će predstavničko tijelo lokalne vlasti birati članove kojima vjeruje i za koje smatra da će zastupati vrlo određenu perspektivu. Navodi se da je u tome problematika hijerarhijskog modela jer se izbor temelji na odluci predstavničkog tijela JLP(R)S. U Mreži smatraju da bi izbor članova savjeta mladih trebalo proširiti van predstavničkih tijela JLP(R)S, čime njihov izbor ne bi ovisio isključivo o političarima. Također, bitnim smatraju izbor članova iz različitih skupina mladih.

Član savjeta mladih napominje da je u njihovom slučaju prilikom izbora problem često bio mali i nedovoljan broj kandidatura, što dovodi do situacija u kojima se izbori svode na formalno potvrđivanje kandidata. Smatra da se ovaj problem može djelomično pripisati nedovoljnoj vidljivosti natječaja, koji su često oglašeni samo na službenim web stranicama i oglasnim pločama, što ograničava pristup informacijama. Preporučuje se bolja informiranost putem srednjih škola, sportskih klubova i kulturno-umjetničkih društava kako bi se povećao broj prijavljenih kandidata.

Ministarstvo potvrđuje zakonski okvir prema kojem JLP(R)S imaju ulogu obavještanja o objavi javnog poziva za isticanje kandidatura. Ova obavijest treba biti dostavljena udrugama mladih i za mlade, srednjim školama, visokim učilištima te pomladcima političkih stranaka koje djeluju na području te jedinice lokalne, odnosno područne samouprave.

5.2.5. Uloga JLP(R)S

Predstavnik Ministarstva ukazuje na zakonsku obavezu predstavničkih tijela JLP(R)S na osnivanje savjeta mladih. Savjeti mladih često dobivaju podršku lokalnih i regionalnih vlasti, omogućujući im da učinkovito djeluju i utječu na donošenje odluka. Primjeri dobre prakse uključuju redovite konzultacije s mladima, uključivanje mladih u procese planiranja i odlučivanja, te osiguravanje stalnih kanala komunikacije između savjeta mladih i lokalnih vlasti. Međutim, postoje i slučajevi gdje ta podrška izostaje, što značajno otežava rad savjeta. U takvim situacijama savjeti mladih mogu se suočiti s izazovima kao što su nedostatak financijskih sredstava, nedostatak prostora za rad te ograničena mogućnost suradnje na temama od značaja za mlade na lokalnoj razini. Kao jedan od načina za unapređenje podrške savjetima mladih navodi se poboljšanje komunikacije između savjeta, lokalnih vlasti i drugih aktera u zajednici.

Sugovornik iz Mreže mladih naglašava važnost osoba unutar JLP(R)S koje su zadužene za rad sa savjetima mladih. Te osobe često služe kao ključni kontakt i pružaju podršku u razumijevanju političkog konteksta u osiguravanju kontinuiteta rada savjeta. Istraživanja Mreže pokazuju da i članovi savjeta mladih i osobe zadužene za njih ispred jedinica lokalne i regionalne uprave često nisu dovoljno upoznati sa stvarnim djelokrugom i svrhom savjeta mladih. Ovo neznanje može ograničiti učinkovitost savjeta i dovesti do neadekvatnog korištenja resursa, što dodatno komplicira situaciju. U tom kontekstu, sugovornik iz Mreže upućuje na izvještaj istraživanja *Savjeti mladih – kako dalje*², koji upućuje na nerazumijevanje prilikom korištenja financijskih sredstava. Analizom je utvrđeno da iznosi predviđeni za aktivnosti savjeta mladih u 2023. godini ne odgovaraju njihovom djelokrugu, niti svrsi i cilju rada savjeta. Prema tim nalazima, 37 % sredstava od svih 169 analiziranih aktivnosti je neopravdano, odnosno ne spada u zakonski previđen djelokrug rada savjeta.

Član savjeta mladih navodi kako nema iskustvo suradnje s osobom zaduženom isključivo za rad sa savjetom mladih ispred jedinice lokalne samouprave. Nisu imali osobu koja je bila direktno zadužena za rad sa savjetom, ali znali su tko će ih kontaktirati. Većinom se radilo o osobama iz uprave, najčešće iz odjela za društvena pitanja. Nije postojao jedan određeni kontakt

² U okviru ovog projekta, koji su u partnerstvu provodili Općina Lindesnes, Udruga "Delta", Udruga gradova RH i Info zona, provedeno je i objavljeno istraživanje o potrebama savjeta mladih i lokalnih vlasti. Cilj je bio unaprijediti edukacije i participaciju mladih, a projekt je podržan kroz Fond za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

odnosno osoba, što smatra minusom, ali su dobro surađivali s predstavnicima iz gradskog vijeća i s gradonačelnikom. Zapaža da je nužna veća podrška ne samo u administrativnom smislu, već i u obliku znanja kako napisati godišnji i financijski plan, jer izostanak takvog znanja rezultira neispunjavanjem planiranih aktivnosti.

5.2.6. Iskustvo sudjelovanja

Nadalje, sugovornik s iskustvom sudjelovanja ističe nekoliko aktivnosti kao značajan aspekt svog sudjelovanja. Njegova motivacija proizašla je iz osobne želje za doprinosom zajednici, kao i za stjecanjem novih znanja i vještina. Kao vidljive rezultate svog sudjelovanja navodi aktivnosti koje su utjecale ne samo na donošenje određenih akata gradskog vijeća, već i na povećanje vidljivosti i pokušaje povezivanja odgojno-obrazovnih ustanova na razini grada radi suradnje. Ističe da je suradnja s gradskim vlastima bila dobra, posebno u pitanjima vezanim uz stipendije, iako smatra da je potencijal za suradnju bio znatno veći. Što se tiče samih sjednica, one su varirale od formalnih, koje su uključivale izglasavanje zapisnika i glasovanje o dnevnom redu, do neformalnih sastanaka u manjem obimu. Također, bilo je razlike u angažiranosti članova, gdje su neki bili aktivniji, dok su drugi bili manje aktivni ili potpuno neaktivni. Većina aktivnosti oslanjala se na nekoliko motiviranijih pojedinaca, stoga izmjene i dopune Zakona o savjetima mladih kojima je smanjen broj članova, ne smatra lošim.

5.2.7. Izazovi i preporuke

Član savjeta mladih ukazuje na konkretan problem nastao zbog nejasnoća u zakonskoj regulativi, a riječ je o mogućnosti istovremenog obnašanja funkcije člana savjeta mladih i člana gradske skupštine. U tom slučaju, nije bilo jasno može li osoba istovremeno biti aktivna u oba tijela, jer zakonom nije bila propisana izričita zabrana u tom pogledu, ali nije bilo dato ni jasno mišljenje. Izgleda da je taj problem prepoznat jer je ovo pitanje, kao što je navedeno u analizi zakonskog okvira, definirano Zakonom o izmjenama i dopunama. Kao prijedlog za budući razvoj savjeta mladih predlaže model pozitivne diskriminacije za jedinice koje aktivno surađuju s mladima i uključuju ih u donošenje odluka. Ističe važnost stvaranja uvjeta koji će omogućiti mladima da se osjećaju kao važan dio društva.

Iz Mreže mladih Hrvatske ističu da mladi često percipiraju savjete mladih kao političke organizacije, što ih odvraća od sudjelovanja. Osim toga, nedostatak građanskog odgoja i obrazovanja u školama dodatno otežava situaciju, jer mladi nisu svjesni važnosti aktivnog građanskog sudjelovanja, a što je iznimno važno za samu demokraciju. Nadalje, Mreža upućuje

na nepoznavanje i nekorištenje dostupnih potencijala. Primjerice, članovi savjeta mladih nemaju pravo glasa na sjednicama predstavničkih tijela, ali mogu iznositi mišljenja o točkama dnevnog reda. Mladi uglavnom nazoče sjednicama samo kada podnose program rada i izvješća, iako imaju mogućnost biti na svakoj sjednici i izraziti svoje mišljenje.

Akter iz Mreže smatra da se po pitanju sudjelovanja mladih u savjetima često rješenje traži u jačanju vidljivosti samih savjeta, no ističe kako to nije dovoljno. Ključni cilj trebao bi biti jačanje utjecaja savjeta mladih, a mladi bi trebali osobno osjetiti promjene i rezultate određene politike. Mladi moraju osjetiti stvarne promjene koje proizlaze iz rada savjeta, poput subvencija za prijevoz ili poboljšanja u sustavu stipendiranja, kako bi se osjećali motiviranima za sudjelovanje. Ako mladi ne uvide konkretne promjene za sebe i za svoje vršnjake, neće imati motiv ni participirati u ovom obliku sudjelovanja. Završno, naglašava se važnost slušanja potreba mladih i zagovaranja promjena unutar zajednica. Trenutni zakonski okvir iz Mreže smatraju nedovoljno učinkovitim za postizanje stvarne promjene, ističući potrebu za rješenjima koja bi osigurala veće sudjelovanje mladih u procesima donošenja odluka.

Predstavnik Ministarstva sugerira na korištenje novih komunikacijskih tehnologija, uključujući društvene mreže, *online* platforme i mobilne aplikacije, kako bi se olakšao protok informacija i omogućila brža i učinkovitija interakcija. Aktivno informiranje ključnih aktera u zajednici, poput škola, udruga i drugih organizacija, smatra se važnim za postizanje veće vidljivosti i podrške radu savjeta mladih. Redovito ažuriranje informacija o aktivnostima i projektima, uz uključivanje tih aktera u procese donošenja odluka, može doprinijeti povećanju vidljivosti i podrške. Također, razmjena dobrih praksi i iskustava između različitih jedinica može ojačati podršku i omogućiti savjetima mladih da u potpunosti ostvare svoj potencijal u procesima donošenja odluka.

Iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih ključnim smatraju da se reforme donose u suradnji s mladima u Republici Hrvatskoj i njihovim organizacijama, uz stvaranje atmosfere uvažavanja, razumijevanja i dijaloga. Istovremeno, potrebno je kontinuirano propitivati potrebe mladih i razvijati mogućnosti za njih kroz zajedničko djelovanje svih ključnih dionika na nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj i međunarodnoj razini. Osnaživanje i kontinuirani razvoj dijaloga s mladima te njihovo uključivanje u procese donošenja odluka su od presudne važnosti za jačanje njihovog položaja u društvu. Mladima treba omogućiti aktivnu participaciju i otvorenu komunikaciju te ih poticati da svojim kreativnim idejama, entuzijazmom, trudom i inovativnošću daju značajan doprinos društvu.

6. Rasprava

6.1. Pozitivne prakse

U provedenim intervjuima očituje se suglasnost svih ispitanika o važnosti zakonskog okvira koji regulira sudjelovanje mladih u političkim procesima u Republici Hrvatskoj. Svi akteri prepoznaju savjete mladih kao važne mehanizme za uključivanje mladih u društvene i političke procese. Ispitanici također ističu konkretne primjere dobre prakse koji potvrđuju da savjeti mladih mogu pozitivno utjecati na lokalne zajednice. Takvi primjeri uključuju inicijative koje su dovele do vidljivih promjena u lokalnim politikama usmjerenih na potrebe mladih, prvenstveno po pitanju stipendiranja učenika i studenata. Ovi rezultati ukazuju na ostvarenje svrhe savjeta mladih, a to je omogućiti mladima aktivno sudjelovanje u donošenju odluka i da osjete konkretne posljedice svog angažmana. Pozitivne prakse pokazuju da, uz odgovarajuću podršku i primjenu zakonskog okvira, savjeti mladih mogu ispuniti svoju ulogu kao platforme za mlade u oblikovanju društva.

6.2. Negativne prakse

Unatoč pozitivnim aspektima, izražene su jasne poteškoće i kritike vezane uz provedbu zakonskog okvira, ukazujući na raskorak između formalnog okvira i prakse. Prema podacima Ministarstva, od 140 osnovanih savjeta mladih u 2022. godini, aktivno su djelovala samo 73, a veliki broj jedinica ih nije niti osnovao, što ukazuje na značajan problem u implementaciji zakona. Neaktivnost je često posljedica nedostatka podrške lokalnih vlasti, ograničenih financijskih sredstava i slabog interesa mladih. Mreža mladih izražava sumnju u učinkovitost zakonskog okvira, a posebno kritizira osnivanje Savjeta mladih RH zbog mogućeg političkog utjecaja i nedovoljne reprezentativnosti. Ova zabrinutost reflektira percepciju o ugroženoj neovisnosti savjeta mladih i njihovom ograničenom utjecaju na politike za mlade. Nedostatak neovisnosti može smanjiti povjerenje mladih u ove strukture te ih odvratiti od sudjelovanja. Iskustva člana ukazuju na izazove u operacionalizaciji zakona, uključujući nejasnoće u vezi s ulogom savjeta i manjak institucionalne podrške. Problemi nepoznavanja djelokruga rada i slaba vidljivost natječaja dodatno smanjuju motivaciju mladih i otežavaju postizanje rezultata.

6.3. Interpretacija rezultata

Zakon o savjetima mladih, uz Nacionalni program za mlade, predstavlja ključni normativni okvir za politike usmjerene na poboljšanje položaja mladih. Njegova uloga u jačanju

demokratskih praksi potvrđena je i u ovom istraživanju. Međutim, vrednovanje ostvarenja ciljeva zakona predstavlja izazov zbog njihove nejasne vremenske i mjerljive dimenzije, a odnose se na osnaživanje položaja mladih i povećanje njihova političkog sudjelovanja.

Kada je riječ o operativnom cilju u vidu osnivanja savjeta mladih, rezultati pokazuju da dio savjeta ne djeluju u skladu sa zakonom, a značajan broj lokalnih i regionalnih jedinica nije niti osnovao savjete unatoč zakonskoj obvezi. Ova situacija potvrđuje ključnu ulogu lokalnih i regionalnih jedinica ne samo u osnivanju savjeta, već i u poticanju njihova rada i suradnje. Varijacije u implementaciji vidljive su i kroz probleme poput nerazumijevanja djelokruga rada, slabog interesa mladih i nedostataka u procesu izbora.

Prepoznata je potreba za izmjenama zakona, no učinci tek trebaju biti evaluirani. Trenutno nedostaju izvješća i podaci o učincima izmjena, uključujući one vezane uz Savjet mladih Republike Hrvatske, čiji se rad tek treba procijeniti nakon nedavne konstituirajuće sjednice održane dana 30. listopada 2023. godine.

Razlike u percepcijama među ispitanicima proizlaze iz njihovih različitih uloga i razina uključenosti u provedbu zakona. Ministarstvo se kao formalni akter uglavnom fokusira na kvantitativne aspekte i izvješća, dok Mreža mladih i član savjeta naglašavaju kvalitativne aspekte i operativne izazove. Ova razlika ukazuje na potrebu, ali i prostor za boljom koordinacijom i jasnijim smjernicama kako bi savjeti mladih postali stvarni akteri u političkom životu, a ne samo formalna tijela.

Važno je napomenuti da unatoč razilaženjima, Ministarstvo i Mreža mladih prepoznaju zajedničke ciljeve vezane uz sudjelovanje mladih i jačanje njihova položaja, te u intervjuima naglašavaju potrebu za suradnjom i razmjenom iskustava. Za kvalitetnu provedbu zakonskog okvira ključna je uloga jedinica lokalne i područne samouprave, te je važno pronaći načine za njihovu dodatnu motivaciju, ali i motivaciju mladih. Učinkovitost zakonskog okvira ovisi o sposobnosti svih uključenih dionika da odgovore na stvarne potrebe mladih i osiguraju platformu za njihovo aktivno sudjelovanje u donošenju odluka.

7. Zaključak

Teorijska analiza i pregled političkog sudjelovanja mladih ukazuju na važnu ulogu savjeta mladih kao oblika političkog angažmana u kontekstu opadajućeg interesa mladih za tradicionalne oblike sudjelovanja. Savjeti mladih, kao savjetodavna tijela, predstavljaju važne platforme za formalno uključivanje mladih u procese donošenja odluka. U Republici Hrvatskoj savjeti mladih djeluju na tri razine: općinskoj i gradskoj, županijskoj, te nacionalnoj razini kroz Savjet mladih Republike Hrvatske.

Iako zakonski okvir propisuje osnivanje i djelovanje savjeta mladih u Republici Hrvatskoj, istraživanje u ovom radu pokazalo je da predviđeno sudjelovanje mladih najčešće ostaje neispunjeno. Prema posljednjim podacima, od 576 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, tek 13 % jedinica ima aktivan savjet mladih koji zadovoljava zakonske kriterije, a značajan broj jedinica savjete nije niti osnovao. Većina savjeta mladih ili ne funkcionira aktivno ili se suočava s izazovima poput nedostatka podrške lokalnih vlasti, financijskih sredstava, nepoznavanja djelokruga rada, te slabe motivacije mladih. Takva situacija ukazuje na nesklad između zakonskih odredbi i njihove praktične provedbe.

Unatoč navedenim izazovima, postoje primjeri dobre prakse koji potvrđuju da savjeti mladih, uz odgovarajuću podršku JLP(R)S, mogu ostvariti pozitivne rezultate i učinkovito doprinijeti sudjelovanju mladih u donošenju odluka na lokalnoj i regionalnoj razini. Primjeri uspješnih inicijativa, najčešće pitanje stipendija, pokazuju da savjeti mladih mogu imati stvarni utjecaj na lokalne politike usmjerene na mlade. Takve prakse dokazuju potencijal savjeta mladih kao platformi za mlade u oblikovanju društva, pod uvjetom da se osigura odgovarajuća primjena zakonskog okvira i podrška lokalnih vlasti. U obzir treba uzeti i problem nepoznavanja djelokruga, koji je osim kod mladih prepoznat i kod predstavnika JLP(R)S što upućuje na potrebu za boljom podrškom jedinicama u vidu edukacije, ali i motivacije, kako bi se u konačnici ostvarilo efikasno sudjelovanje mladih.

Analizirajući ovaj oblik političkog sudjelovanja, vidljivo je da se određeni problemi pojavljuju univerzalno, neovisno o nacionalnim razlikama u strukturama savjeta mladih. Posebno se ističu poteškoće u postizanju stvarne reprezentativnosti i utjecaja, kao i percepcija savjeta mladih kao političkih tijela što dodatno smanjuje interes i motivaciju mladih za sudjelovanje. Ove prepreke dodatno ukazuju na potrebu za sustavnijim pristupom u razvoju mehanizama za poticanje aktivnog sudjelovanja mladih.

Nesklad između zakonskih odredbi i stvarne prakse ukazuje na to da većina JLP(R)S još uvijek ne prepoznaje u potpunosti značaj savjeta mladih. Istraživanje potvrđuje tezu da, iako formalno uspostavljen, zakonski okvir uglavnom ne omogućava ostvarenje punog potencijala savjeta mladih. To rezultira nezadovoljavajućim sudjelovanjem mladih i ograničenim utjecajem na procese donošenja odluka.

Treba istaknuti da je za Republiku Hrvatsku važno postojanje zakonskog okvira i organizacije Mreže mladih Hrvatske, koji predstavljaju ključne elemente za osiguranje formalnog sudjelovanja i zastupanja interesa mladih kroz organizacije. To je važna pretpostavka za poboljšanje postojeće situacije. Postojanje jasnih ciljeva i prepoznavanje postojećih problema iz perspektive svih relevantnih aktera stvara osnovu za daljnje unaprjeđenje. Iako postoji prostor za poboljšanje zakona, naglasak treba biti na njegovoj provedbi, s posebnim fokusom na izazove koji sprječavaju jedinice lokalne i područne samouprave da istinski primjenjuju zakon.

Preporuke uključuju daljnje istraživanje učinaka nedavnih zakonskih promjena, razvoj mehanizama za povećanje sudjelovanja mladih, bolju promociju savjeta mladih kroz škole, udruge i digitalne platforme, te osiguranje edukativnih i obrazovnih programa za jačanje svijesti o važnosti aktivnog građanstva i sudjelovanja. Također, potrebno je razvijati strategije koje će ne samo osigurati formalno ispunjavanje zakonskih obveza, već i potaknuti stvarno osnaživanje mladih kao aktivnih sudionika u demokratskim procesima.

Ovo istraživanje nudi početnu skicu trenutnog stanja i izazova s kojima se suočavaju savjeti mladih u Republici Hrvatskoj. Ključno je aktivno praćenje primjene zakonskog okvira, uz jačanje podrške jedinica lokalne i područne samouprave, kako bi se osiguralo stvarno i učinkovito sudjelovanje mladih u donošenju odluka i oblikovanju politika koje utječu na mlade generacije.

Popis literature

Knjige, članci i zbornici:

Baketa, Nikola, Bovan, Kosta i Matić Bojić, J. (2021) *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj - istraživački izvještaj za 2021. godinu*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Bárta Ondřej, Boldt Georg i Lavizzari Anna (2021) *Meaningful Youth Political Participation in Europe: Concepts, Patterns and Policy Implications—Research Study*. Strasbourg: Council of Europe i European Commission.

Berger, Ben (2009) Political theory, political science and the end of civic engagement. *Perspectives on politics* 7(2): 335-350.

Bužinkić, Emina i Buković, Nikola (2009) *Politika za mlade – hrvatska i europska praksa*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Checkoway, Barry i Richards-Schuster, Katie (2003) Youth participation in community evaluation research. *The American Journal of Evaluation* 24(1): 21-33.

Ekman, Joakim i Amnå, Erik (2012) Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human affairs* 22: 283-300.

Flanagan, Constance i Levine, Peter (2010) Civic Engagement and the Transition to Adulthood. *The Future of Children* 20(1): 159-179.

Hosch-Dayican, Bengü (2014) Online political activities as emerging forms of political participation: How do they fit in the conceptual map?. *Acta Politica* 49(3): 342-346.

Ilišin, Vlasta (2003) Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. *Politička misao: časopis za politologiju*: 40(3): 37-57.

Ilišin Vlasta, Gvozdanović, Anja i Potočnik, Dunja (2015) *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.

Kaim, Marcin (2021) Rethinking modes of political participation: The conventional, unconventional, and alternative. *Democratic Theory* 8(1): 50-70.

Kitanova, Magdalena (2020) Youth political participation in the EU: evidence from a cross-national analysis. *Journal of Youth Studies* 23(7): 819-836.

Kovačić, Marko i Vrbat, Ivan (2014) „Znam da ništa ne znam “: politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu. *Suvremene teme: međunarodni časopis za društvene i humanističke znanosti* 7(1): 56-76.

Norris, Pippa (2002) *Democratic phoenix: Reinventing political activism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Petak, Zdravko i Kekez Koštro, Anka (2014) Instrumenti javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str 74-75). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Petak, Zdravko i Petek, Ana (2014) Ciljevi javnih politika U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 42-43). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Petek, Ana (2014) Akteri javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str 23-24). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Petek, Ana (2014) Ciljana skupina U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str 39-40). Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Petek, Ana (2014) Taksonomije i tipologije javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str 158-160). Zagreb: Fakultet političkih znanosti

Schizzerotto, Antonio i Gasperoni, Giancarlo (2001) *Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe*. Milan: IARD

Sloam, James i Henn, Matt (2019) *Youthquake 2017: The rise of young cosmopolitans in Britain*. London: Palgrave Macmillan. <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/23028/1/1007133.pdf> Pristupljeno 1. 8. 2024.

Van Deth, Jan W. (2001) *Studying political participation: Towards a theory of everything*. Paper presented at the Joint Sessions of Workshops of the European Consortium for Political Research, Grenoble, April 6–11. https://www.researchgate.net/profile/Jan-W-Van-Deth/publication/258239977_Studying_Political_Participation_Towards_a_Theory_of_Everything/links/0deec5278acbb80331000000/Studying-Political-Participation-Towards-a-Theory-of-Everything.pdf Pristupljeno 1. 8. 2024.

Van Deth, Jan W. (2014) Rejoinder. *Acta Politica* 49(3): 347-348.

Van Deth, Jan W. (2014) A conceptual map of political participation. *Acta politica* 49(3): 349-367.

Verba, Sidney i Nie, Norman H. (1987) *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. Chicago: University of Chicago Press.

Vujčić, Vladimir (2000) Politička participacija. *Politička misao* 37(01): 115-140.

Quintelier, Ellen (2007) Differences in political participation between young and old people. *Contemporary politics* 13(2): 165-180.

Weiss, Julia (2020) What is youth political participation? Literature review on youth political participation and political attitudes. *Frontiers in Political Science* 2(1)

Pravni akti i strategije:

YFJ (European Youth Forum) (2023) *European Youth Forum Strategic Plan 2024-2028*. <https://www.youthforum.org/files/231211-YFJ-StrategicPlan-24-28.pdf> Pristupljeno 1. 8. 2024.

SDUDM (Središnji državni ured za demografiju i mlade) (2023) *Nacionalni program za mlade za razdoblje 2023. do 2025*. <https://mdu.gov.hr/UserDocsImages/Direktorij%20/Slike%20od%2011.23/Dokumenti%20od%2011.23/Nacionalni%20program%20za%20mlade%202023-2025%20A4%20HR%20web..pdf> Pristupljeno 1. 8. 2024.

Zakon o savjetima mladih (NN 41/14) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_03_41_724.html Pristupljeno 1. 8. 2024.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o savjetima mladih (NN 83/23) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_07_83_1302.html Pristupljeno 1. 8. 2024.

Internetske stranice:

Europarl.europa.eu (2024) Mladi.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/141/mlad> Pristupljeno 1.8.2024.

Mmh.hr (2024) O nama. <https://www.mmh.hr/o-nama> Pristupljeno 1.8.2024.

National-policies.eacea.ec.europa.eu (2021) Participation National Youth Councils (September 2021)
<https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/comparative-overviews/participation/national-youth-councils/2021> Pristupljeno 1. 8. 2024.

Youth.europa.eu (2020) Koliko znate o Europskom forumu mladih?
https://youth.europa.eu/get-involved/democratic-participation/how-much-do-you-know-about-european-youth-forum_hr Pristupljeno 1. 8. 2024.

Youthforum.org (2024a) About the European Youth Forum.
<https://www.youthforum.org/about> Pristupljeno 1.8.2024.

Youthforum.org (2024b) MMH - Croatian Youth Network.
<https://www.youthforum.org/members/mmh-croatian-youth-network> Pristupljeno 1. 8. 2024.

Sažetak

U ovom radu istražena je uloga savjeta mladih kao specifičnog oblika političkog sudjelovanja u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na provedbu zakonskog okvira i učinkovitost tih tijela u praksi. Cilj istraživanja bio je utvrditi u kojoj mjeri savjeti mladih ispunjavaju svoju zakonsku svrhu i doprinose političkom sudjelovanju mladih. Korištena je kombinacija teorijske analize i empirijskog istraživanja koje je uključivalo analizu zakonskog okvira i intervju s ključnim dionicima. Rezultati istraživanja ukazuju na postojanje značajnih razlika između zakonskih odredbi i njihove primjene u praksi, pri čemu su identificirane glavne prepreke u vidu nedovoljne aktivnosti savjeta i ograničene reprezentativnosti. Zaključeno je da, iako savjeti mladih imaju potencijal za osnaživanje političkog sudjelovanja mladih, potrebne su daljnje reforme i bolje provođenje zakona kako bi se postigla veća učinkovitost i relevantnost ovih tijela.

Ključne riječi

savjeti mladih, mladi, političko sudjelovanje, organizacije mladih, zakonski okvir

Abstract

This paper examines the role of youth councils as a specific form of political participation in the Republic of Croatia, focusing on implementing the legal framework and the effectiveness of these bodies in practice. The research aimed to determine the extent to which youth councils fulfill their statutory purpose and contribute to the political participation of young people. A combination of theoretical analysis and empirical research was used, including an analysis of the legal framework and interviews with key stakeholders. The research results indicate significant discrepancies between the legal provisions and their practical application, identifying major obstacles such as the insufficient activity of councils and limited representativeness. It was concluded that, although youth councils have the potential to strengthen the political participation of young people, further reforms and better implementation of the law are necessary to achieve greater effectiveness and relevance of these bodies.

Keywords: youth councils, youth, political participation, youth organizations, legal framework